2014-2020

Tolna Megye Területfejlesztési Koncepciója /Társadalmi egyeztetési változat/

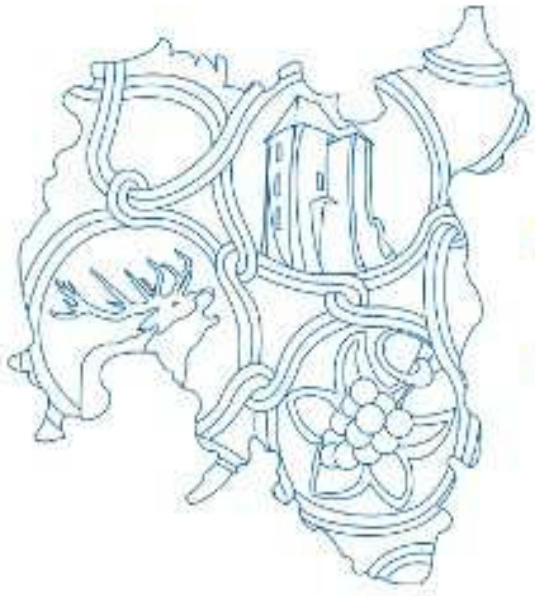

Területfejlesztési Osztály

Tolna Megyei

Önkormányzati Hivatal

2013.02.28.

Tartalomjegyzék

Vezetői összefoglaló

1. A megye jövőképe 4
2. A megye célrendszerének bemutatása 5
   2.1. A megye fejlesztésének átfogó célja 5
   2.2. A megye fejlesztésének stratégiai céljai 6
   2.3. A fejlesztési célrendszer meghatározása a megyén belül különféle sajátosságokkal rendelkező területi részegységekre 17
3. A célrendszer koherencia vizsgálata 18
   3.1. Belső koherencia vizsgálat 18
      3.1.1. A jövőkép, a fejlesztési elvek és az átfogó cél kapcsolatának bemutatása 18
   3.2. Külső koherencia vizsgálat 23
      3.2.1. A célrendszer kapcsolata az OFTK-val 23
      3.2.2. A célrendszer kapcsolata az OTrT-vel 26
      3.2.3. A célrendszer kapcsolata a fontosabb ágazati koncepciókkal, tervekkel 28
4. A terület felhasználás alapelveit lefektető koncepció 36
   4.1. Stratégiai térstruktúra bemutatása 36
5. A fejlesztés eszköz-és intézményrendszere 41
   5.1. A prioritások azonosítása 41
   5.2. Felelősség és intézményrendszer – A koncepció üzenetei 41
6. A tervezési folyamat, a társadalmasítás és legitimáció leírása 47

Mellékletek

Társadalmi egyeztetési változat

Vezetői összefoglaló

Tolna Megye Területfejlesztési Koncepciójának készítését alapos előkészítő tevékenységek előzték meg. Primer és szekunder forrásból származó adatgyűjtések és ebből készített elemzések, valamint a tervezési munkába bevont partner szervezetek által megfogalmazott javaslatok, szakmai vélemények segítségével 2012. november végére elkészült a koncepciót megalapozó helyzetértékelés. A megye állapotát bemutató elemzés azzal zárult, hogy egyben javaslatokat is megfogalmaztuk lehetséges fejlesztési irányokra a szakmai anyag alapján elkészített SWOT (erősségek, gyengeségek, lehetőségek, veszélyek) elemzés alapján. A helyzetértékelést elérhetővé tettük a megyei önkormányzat saját weboldalán a http://www.tolnamegye.hu/teruletfejleszes_2013/terfej_koncepcio_felmunkveg.pdf linken és partner szervezeteinket arra kértük, hogy fogalmazzanak meg javaslatokat lehetséges fejlesztési irányokra. A tervezési munkába közvetlenül bevont több mint 200 gazdasági szervezet, civil szervezet és települési önkormányzat számára tettünk javaslatot, fogalmaztunk meg fejlesztési célokat (átfogó és stratégiai célok, illetve lehetséges prioritások). A megyei önkormányzat javaslatait ismertető konzultációs fórumnapokon a tervezési munkába bevont partnerek elmondták saját javaslataikat. A véleményekkel, javaslatokkal együtt elkészítettük a következő finanszírozási időszak javasolt célrendszerét. A megyei szereplők, érintettek által visszacsatolt vélemények jelentős mértékben megerősítették a helyzetértékelés során megfogalmazott problémákat és azok megoldási lehetőségeit, valamint rámutattak azokra a megyei sajátosságokra (erősségekre) is melyek elsősorban erőforrásként szolgálnak majd az előttünk álló 2014-20-as időszakban.

A koncepció elsődleges célja, hogy már készítése során aktivitásra, összefogásra, együtt gondolkodásra biztassa a megyei szereplőket, az érintetteket. Ösztönözze őket arra, hogy ismereteiket, tudásukat, szakértelmüket, gyakorlati tapasztalataikat felhasználva önállóan, egyénileg és másokkal együttműködve is segítsék elő a megye fejlesztését, fejlődését. Az azonos területen (ágazatonként, termékpályánként) tevékenykedő vállalkozások, termelők számára segítse elő a gazdasági együttműködést, a közös fejlesztéseket, beruházásokat.

A megye egyik legjelentősebb kitörési pontja a vidékfejlesztésben rejlő Tolna megyei lehetőségek kiaknázása lehet. A mezőgazdasági alapanyag termelő tevékenységgel jellemezhető megyét az élelmiszeripar, a feldolgozóipar egyik jelentős Magyarországi központjává kell tenni.

A koncepció azzal a céllal készül, hogy kijelölje Tolna megye lehetséges kitörési pontjait, meghatározza azokat a főbb fejlesztési irányokat, amelyre a megye a 2030-ig terjedő időszakban különös hangsúlyt kíván fektetni. A megyei (területi) programozáshoz rendelt források felhasználásának alapját képezi majd-e dokumentum, hiszen a tervezett megyei fejlesztéseknek a Tolna Megyei Területfejlesztési Koncepcióhoz illeszkedniük kell.

Társadalmi egyeztetési változat

1. A megye jövőképe / „Otthon lenni Tolna megyében”/

Legfontosabb feladatunk, hogy a Tolna megyei emberek boldogok, elégedettek legyenek, aktívan és egészségesen éljenek városban és a vidéki kistelepüléseken egyaránt, és ezáltal „Otthonuknak tekintsék Tolna megyét”. A vonzó városi és vidéki élettér megteremtésével, a tervezett fejlesztésekkel biztosítjuk a fiatalok helyben maradásához szükséges feltételeket és a munkavállalást.

A gazdasági szervezetek ágazatonkénti és termékpályánkénti összefogásának ösztönzésével új, az együttműködésekre épülő K+F+I központok kialakításával a helyi erőforrásokra építve megerősítjük a megye gazdasági potenciálját, új munkahelyeket hozunk létre.

Különös hangsúlyt fektetünk a vidékfejlesztésre, a helyben előállított mezőgazdasági alapanyagok magas hozzáadott értékű helyben történő feldolgozására és piaci értékesítésének elősegítésére. Ösztönözzük a mezőgazdasági termelőket, a széles körű termelői összefogásokra, az őstermelőket, kistermelőket a biotermelésre, elősegítjük a helyi gazdák agrármarketing tevékenységét a Tolna megyében előállított mezőgazdasági termékek (termények) piaci értékesítésének javítása érdekében. Megerősítjük a megyében hagyományosan jelenlévő iparágakat (bőr-és textilipar, élelmiszeripar, gépgyártás, fémfeldolgozás), biztosítjuk piaci részesedésük növelését, termékfejlesztésüket előtérbe helyezve a (pl.: kézműves) magasabb hozzáadott értékű termékek előállítását, piaci értékesítését.

A megye rendkívül gazdag természeti erőforrásainak és épített környezetének szélesebb körű megismertetésével, tematikus összekapcsolásával olyan turisztikai vonzerőt kívánunk adni Tolna megyének, hogy mind a nemzeti, mind a nemzetközi turisztikai kínálati piacon ismert és keresett legyen. A megye városait és azok közvetlen vonzáskörzetét együtt (funkcionális térségként) fejlesztve elősegítjük a város és vidék együttműködését, együtt gondolkodását, támogatva ezáltal a városok közelében lévő falvak fejlődését, fejlesztését is. Önálló térségfejlesztési programok indításával kiemelten kívánjuk fejleszteni a megye középső, fejletlenebb, infrastruktúra hiányos, aprófalvas területeit elősegítve az ott élők életkörülményeinek javítását, a megyén belüli területi különbségek csökkentését. A megyét érintő közúti, vasúti közlekedési infrastruktúra fejlesztésével a településkapcsolati hiányok felszámolásával elő kívánjuk segíteni a megye, a megyén belüli települések, a térség- és településközpontok elérhetőségét. Szekszárd, mint megyei fejlesztési pólus fejlődését támogatjuk központi és idegenforgalmi funkcióinak megerősítésével, illetve megyei szintű gazdasági-logisztikai központi szerepének kialakításával.

A civil szervezetek aktív szerepvállalásával élettel töltjük meg a kulturális és sport létesítményeinket, aktív közösségfejlesztő munkával megerősítjük a helyi identitás tudatot. A szomszédos megyékben (Somogy, Baranya) lévő egyetemi háttérre, szakmai tudásra építve, valamint a helyi adottságokra alapozva szak-és felsőoktatási képzéseket, átképzéseket szervezünk, melyeket folyamatosan a munkaerő-piaci igényekhez igazítunk.

Támogatjuk a Paksi Atomerőmű blokképítéséhez kapcsolódó szak-és felsőfokú képzések indítását, illetve elősegítjük a megyében működő gazdasági szervezetek beruházás előkészítésében és megvalósításában való minél szelesebb körű bevonása.

Tolna megye területére tervezett, a célrendszer égészét felölelő jelentősebb területi beavatkozásokat az *1. számú mellékletben* szereplő ábra mutatja.

Társadalmi egyeztetési változat

2. A megye célrendszerének bemutatása

2.1. A megye fejlesztésének átfogó céljai

A Tolna Megyei Területfejlesztési Koncepció átfogó céljainak meghatározását elsősorban a koncepció helyzetértékelése során meghatározott fejlesztési irányok határozták meg, valamint azok a megyei sajátosságok (erősségek, gyengeségek, lehetőségek, veszélyek) amelyek közvetlen beavatkozásokat igényelnek. Három fő terület fejlesztése kiemelten fontos:

- **gazdaságfejlesztés,** hogy az emberek számára új munkahelyeket hozzunk létre és megőrizzük a meglévőket:
  Az Európai Unió tagállamai együttesen ismerték fel, hogy a Világot és egész Európát is sújtó gazdasági válság ellen a leghatékonyabb eszköz a gazdaság kiemelt fejlesztése, amely megoldást adhat az egyre erősödő, éppen a válság következménye okán komoly problémát jelentő foglalkoztatási szint csökkenésére is. Az Európa 2020 Stratégia és a Nemzeti Fejlesztés 2020 Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció is azt a célt fogalmazza meg, hogy a következő finanszírozási időszakban a legtöbb forrást gazdaságfejlesztésre kell fordítani. A megyei koncepció helyzetértékelése során a megye állapotát jellemző adatok, folyamatok vizsgálata is azt támasztotta alá, hogy ezen a területen kell a legtöbb forrást, támogatást felhasználni, annak érdekében, hogy érdemi eredményeket tudjunk 2020-ig elérni.

- **humánerőforrás-fejlesztés**, hogy a megszerzett tudást, szakértelmet helyben tartsuk, hogy a gazdaság igényeit jobban ki tudjuk elégíteni:
  A mai szakképzési rendszer nem igazodik az állandóan mozgásban lévő gazdasági, piaci igényekhez, ugyanakkor piacképes szakmák elméleti és gyakorlati oktatási színvonala elmarad a piaci, gazdasági szereplők elvárásaitól. Megfelelő támogatással megyei, szervezett, gyakorlatorientált szakképzési rendszer kialakításával a szakképzés eredményessége egyértelműen javítható. A gazdaság szereplőinek szélesebb körű bevonásával (elsősorban gyakorlati szakképzés helyszínei) a szakképző intézményekben indított képzések alaposabb tervezésével, az elméleti oktatási anyagok naprakész, jövőbe is tekintő ismeretanyagokkal való kibővítésével hatékonnyá is piacképessé válik a megyei szakképzés. Az új képzések indításánál a jelentősebb beruházásokat, fejlesztéseket is érdemes figyelembe venni (pl.:Paksi Atomerőmű új blokkok építése).

- **vidékfejlesztés**, hogy a megye vidékies jellege ne hátrány, hanem előny legyen az itt élők számára, hogy a megye középső aprófalvas térsége ne még inkább leszakadjon, hanem a városokkal együtt azokhoz felzárkózva (funkcionális térségként) együtt tudjon fejlődni.

Társadalmi egyeztetési változat

Átfogó célok

A megye gazdasági potenciáljának növelése, a vállalkozói aktivitás erősítése	Társadalmi megújulás, élhetőbb környezet megteremtése	A vidékies térségek gazdasági szerepvállalásának megerősítése és vonzó vidéki élettér megteremtése

2.2. A megye fejlesztésének stratégiai céljai

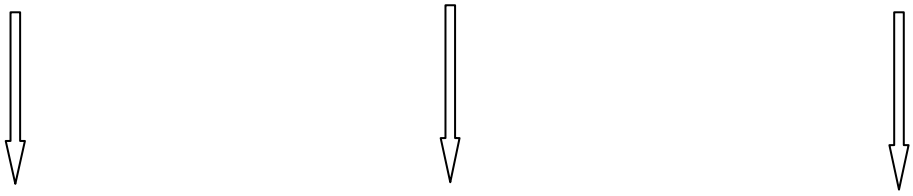

Stratégiai célok

Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályánként	A mindenkori piaci igényekhez igazított megyei szakképzési rendszer kialakítása	Mezőgazdasági alapanyagokra épülő nagy hozzáadott értékű termék előállítás, feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel
Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok fejlesztése, kiemelten a magas kézimunka igényű, elsősorban könnyűipari tevékenységek (élelmiszeripar, textil- és bőripar, gépgyártás, fémfeldolgozás)	A megye korszerkezetének fiatalítása	Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése
A megye természeti erőforrásainak és épített környezetének szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása és tematikus összekapcsolása		

Társadalmi egyeztetési változat

A megye gazdasági potenciáljának növelése, a vállalkozói aktivitás erősítése

Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályánként

Széles körű, gazdasági célú vállalkozói együttműködések (klaszterek, projektszervezetek) támogatása a Tolna megyei vállalkozások piaci szerepvállalásának megerősítése érdekében ágazatonként, illetve termékpályánként

A helyi gazdaság fejlesztése és a megyei foglalkoztatás növelése érdekében kiemelten fontos, hogy a helyi (Tolna megyei) vállalkozások felkészüljenek a várható Tolna megyei fejlesztések megvalósítására. Ennek érdekében valamennyi ágazatot

tekintve erősíteni szükséges iparáganként, illetve termékpályánként a vállalkozói, termelői együttműködéseket.

Szekszárdi szőlészeti és borászati kutatás-fejlesztési központ kialakítása a Pécsi Tudományegyetem szakmai együttműködésével

A Borvidék nagy múltja, kiváló termőhelyi adottságai és minőségi borai jó alapot nyújtanak a további fejlődésre. A termék- és termelésfejlesztésben szükséges tudásbázissal a Pécsi Tudományegyetem rendelkezik, mely a helyi szőlészek és borászok szakmai tapasztalatával a Szekszárdi és Tolnai Borvidék hasznára válhat.

Dombóvár és Tamási központtal mezőgazdasági célú K+F bázis kialakítása a Kaposvári Egyetem szakmai együttműködésével

A jó termőhelyi adottságoknak megfelelően megosztható a kutatóközpont a két település között. Mindkét város térségében hagyományosan nagy súllyal bír a mezőgazdaság, melynek továbbfejlesztésében a Kaposvári Egyetem nyújthat segítséget.

Energetikai K+F bázis kialakítása Paks és Tamási központokkal

Pakson a mérnöki szaktudás kamatoztatása egyéb energetikai célú beruházások megvalósítására és a Paksi Atomerőmű blokkjainak bővítése érdekében, valamint Tamásiban helyi kezdeményezésű megújuló energia felhasználásra alapozva kutatóközpont létrehozása.

A helyi mezőgazdasági alapanyag termelési igényekhez igazított helyi logisztikai alközpont kialakítása funkcionális térségenként

A termelési hatékonyság a szállításban, raktározásban is fontos. Ezért szükséges a helyi logisztikai bázisok racionalizálása, ahol szükséges, ott pedig a kapacitás növelése.

A helyi alapanyag termelési igényekhez igazított térségi logisztikai bázisok kialakítása a megyét érintő jelentősebb vasúti, közúti, vízi közlekedési csomópontokban

A termékek szállításához szükséges az országos, illetve nemzetközi folyosók mentén logisztikai főközpontok kialakítása, tekintettel a csomóponti helyzetre, valamint a termékek szállítási távolságára. Fontos a csomópontok (Bátaszék, Bonyhád, Dombóvár, Dunaföldvár, Paks, Szekszárd, Tolna) és kikötők (Dunaföldvár (TEN-T hálózatba emelése), Paks, Bogyiszló és Fadd-Dombori térsége) megközelíthetőségének javítása szárazföldön és vízen egyaránt.

Tolna megye területére az „Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályánként” című stratégiai cél keretében tervezett jelentősebb területi beavatkozásokat az *2. számú mellékletben* szereplő ábra mutatja.

Társadalmi egyeztetési változat

Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok fejlesztése, kiemelten a magas kézimunka igényű, elsősorban könnyűipari tevékenységek (élelmiszeripar, textil- és bőripar, gépgyártás, fémfeldolgozás)

Tejipari és húsipari alapanyagokra épülő termékfejlesztés, élelmiszeripari gépgyártás szekszárdi központtal

A már meglévő tejipari termékek folyamatos fejlesztése, ennek következtében az ágazat piaci részesedésének növelése. Fontos a potenciálisan számba vehető tejipari kapacitások jobb kihasználása, speciális, magas hozzáadott értékű (kézzel készített, kisüzemi, manufaktúrás) termékek előállítása. A megyében nagy múlttal rendelkező húsipari tevékenység újraélesztése, a nagyüzemi és a kisüzemi kapacitások kialakítása, versenyképes, egyedi húskészítmények piaci bevezetése.

A megyei (elsősorban Bátaszék, Bonyhád, Szekszárd, Tolna és térsége) bőr- és textilipari, illetve kézimunka igényes könnyűipari kapacitások növelése az ágazaton belüli piaci részesedés növelésével

Hagyományosan jelenlévő ágazatok, melyek országos jelentőséggel bírnak. Szakembergárdájuk, foglalkoztatottaik száma jelentős, piaci részesedésük növelése, új piaci szegmensek keresése, termékeik fejlesztése stabilitásuk érdekében szükséges.

A helyi mezőgazdasági alapanyagokra épülő magas hozzáadott értékű élelmiszer- és feldolgozóipari kapacitások kiépítése a növénytermesztés és az arra épülő állattenyésztés gazdasági egyensúlyára alapozva, funkcionális térségenként

A jó termőhelyi adottságokra és jó minőségű helyi alapanyagokra alapozható feldolgozóipar, mely az alapanyag-termeléshez képest lényegesen magasabb hozzáadott értékkel bír. A terméshozamok kiszámíthatósága érdekében szükséges az öntözhető területek növelése. A szántóföldi növénytermesztés mellett a magasabb élőmunka igényű zöldség- és gyümölcstermesztés és egyéb kertészeti tevékenységek arányának növelése indokolt. Ezek a foglalkoztatásra is jótékony hatással vannak, illetve javítják az agrárium jövedelmezőségét.

A nagy hagyományokkal rendelkező Tolna megyei építőipar fellendítése

Kedvező hatást gyakorolhat a lakáspiaci helyzetre a megye legnagyobb energetikai célú ipari fejlesztése, az új Paksi Atomerőmű blokk/blokkok létesítése, amelynek következményeként több éven keresztül jelentős számú mérnökre és szakképzett munkaerőre lesz szükség, akik elhelyezése, lakhatási lehetőségeinek megoldása további építőipari beruházásokat igényel. A várható gazdaságfejlesztési beruházások, élelmiszeripari feldolgozó üzemek és a kiszolgáló épületek elsősorban a fémszerkezet-gyártás (acélszerkezetes épületek) fellendítését segítik elő, ami jótékony hatást fog gyakorolni az építőipar ezen területén tevékenykedő vállalkozások piaci részesedésére.

A már működő ipari parkok és ipari övezetek fejlesztése, különös tekintettel az ágazati igényeket kiszolgáló infrastruktúrafejlesztésre, a városok és vonzáskörzetük igényeire épülő inkubáció- és szolgáltatásbővítés az ipari parkokban

Társadalmi egyeztetési változat

Az ipari parkok versenyhelyzetének javítása a szolgáltatások számának növelésével, valamint minőségük javításával. Széleskörű inkubációs lehetőségek biztosítása a vállalkozások számára.

Regionális szintű gazdasági és piaci együttműködések elősegítése klaszterek által

A piaci versenyben való javuláshoz szükséges - földrajzi távolságon, illetve ágazatokon alapuló - összefogások, partnerségek segítése. A Dél-dunántúli régión belül fontos Tolna megye gazdasági szerepének erősítése.

A megyei (elsősorban Szekszárd és Bonyhád térsége) gépgyártási kapacitások erősítése elsősorban az autóipari, szerszámgép gyártás területén

Jelentős német nemzetiségű, német ajkú lakosság, valamint a megye erős német gazdasági kapcsolataira épülő gazdaságfejlesztési lehetőségek kihasználása elsősorban a világhírű német gépgyártási tapasztalatokra alapozva.

A szén-és kőbányászat újraélesztése és arra épülő gazdaságfejlesztés Nagymányok és Váralja térségében a környezeti fenntarthatóság figyelembevételével

A megye Baranya megyével határos területe jelentős mennyiségű ásványkinccsel rendelkezik, melynek feltárása az energiaárak növekedésével gazdaságilag indokolható. A bányászati tevékenységgel és az arra épülő, illetve azt kiszolgáló szolgáltatásokkal a térségben élők foglalkoztatása jelentős mértékben javítható.

Tolna megye területére a „Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok fejlesztése, kiemelten a magas kézimunka igényű, elsősorban könnyűipari tevékenységek (élelmiszeripar, textil- és bőripar, gépgyártás, fémfeldolgozás)” című stratégiai cél keretében tervezett jelentősebb területi beavatkozásokat az *3. számú mellékletben* szereplő ábra mutatja.

A megye természeti erőforrásainak és épített környezetének szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása és tematikus összekapcsolása

Védett építészeti értékek gazdasági és turisztikai hasznosításának elősegítése

A megyében található kúriák, kiskastélyok országos vagy helyi védettség alatt kihasználatlanul állnak. Állagromlásuk megállítható és visszafordítható lenne hasznosításukkal. Ezek egy része a településektől kissé távolabb fekszik, de a mai lehetőségekkel, alternatív infrastruktúrával elláthatók. Elsősorban 2- és 3 csillagos szálláshelyek kialakítása indokolt a bakancsos és kerékpáros turizmus számára, illetve közösségi funkciók preferálhatók.

Országos jelentőségű védett természeti területek

Feltáratlanok a megyében az országos hírű, de célállomásként még nem eléggé keresett védett területek. Ezekhez feltétlen szükséges látogató és információs központok hiányoznak, a terület bejárhatósága és megközelíthetősége sem

Társadalmi egyeztetési változat

optimálisan biztosított (pl. Gemenci kisvasút indítása Szekszárdról, Gyulaj szervezett látogathatóságának hiánya, a Mecsek ÉK-i feltárása látogatóközponttal (Váralja), a Pacsmagi-tavak átfogó turisztikai hasznosítása.) A védett természeti területek turisztikai szempontból rendkívül jó lehetőséget biztosítanak a megye számára. A csodálatos természeti környezetben biztosíthatók a minőségi, a mai kor követelményeinek megfelelő vadász-, horgász-, fotó turizmust kiszolgáló létesítmények és az igényeket kielégítő szolgáltatások.

Sió turisztikai hasznosítása

A Sió összeköti az ország vízrajzának két kiemelkedő természeti kincsét, a Balatont és a Dunát. A mintegy 120 km szakaszból 100 km a megyén keresztül halad, és a városoktól távol, a megye még turisztikailag feltáratlan területeit szeli át. A meder rendezésével javulna a vízgazdálkodás, illetve biztosítva lenne a használat a vízi turizmus számára, a töltéseken kerékpárutat lehetne kialakítani. A fejlesztés szervesen kapcsolódna a Balaton kiemelt üdülőövezetéhez, gazdagítaná az ottani kínálatot és programot kínálna a meghosszabbított szezonban. A kiépített megállóhelyek, pihenők alkalmasak arra, hogy a Sió tágabb vonzáskörzetében található értékeket (ozorai és simontornyai vár, felsőrácegres-pusztai Illyés Gyulához és Lázár Ervinhez kötődő irodalmi túrák szervezésére alkalmas pontok, kúriák, kastélyok –Kölesden és Tengelicen-, tájházak –Sióagárdon-, valamint pincefalvak) szolgáltatások nyújtásával turisztikai attrakciókká fűzzék. Átfogó célunk a turisztikai fejlesztésekkel, hogy a megyében összefüggő kerékpárút-hálózatot alakítsunk ki. A turisztikai attrakciókra épülő, már meglévő kerékpárút-hálózat szakaszait is magába foglaló, megyei összefüggő kerékpárút egyben a szomszédos megyék (Somogy, Fejér, Baranya) nagyobb turisztikai értékeinek elérését is szolgálják.

Duna-menti rekreációs térség kialakítása

Két város és három község (Dunaföldvár, Paks, Bölcske, Gerjen, Fadd-Dombori) kivételével településektől távol halad a megye K-i határán mintegy 100 km hosszan a legnagyobb magyarországi folyó. Ez a természeti adottság, valamint a kialakult holtágak, öblök, a gemenci állat– és növényvilág kincsei miatt alkalmas lehet a régióban minőségi szállás– és vendéglátóhelyek kialakítására, a vízi sportokra, horgászturizmusra, rekreációs térség kialakítására. Turisztikai vonzerőt képezhet Dunaföldváron a vár, a tájház, a gyógyfürdő, Bölcskén a pincefalu, a világörökség váramányos római kori Limes maradványok, Pakson az atomenergetikai múzeum és látogatóközpont, a pincefalu, a szintén világörökség váramányos római kori Lussonium, a képtár, Fadd-Domborin az üdülőtelep és a vízi sportok, Decsen a tájház és a sárközi népviselet, Bogyiszlón az orchideás erdő, Bátán a tájház, továbbá Bátaszéken az Árpád-kori romok. Turisztikai szempontból a Sióhoz és a Dunához kapcsolódó rekreációs térség együttes kezelése, a programok, szolgáltatások egymással való kiegészítése javasolt. A közelmúltban megépült M6 autópálya a bel- és külföldi turizmus számára egyaránt jól megközelíthetővé teszi ezt a térséget.

Társadalmi egyeztetési változat

Termál- és gyógyturizmus megyei központjainak további fejlesztése, új központok létesítése

Két jelentősebb létesítmény működik a megyében, egyik Dombóváron a másik Tamásiban. Míg az előbbi magas színvonalú szálláslehetőséggel és egészségügyi szolgáltatással is bír, az utóbbinál az akadálymentes megközelíthetőség és használat az, ami nemzetközileg is egyedülálló. Ez utóbbi esetében a közeli kemping és egyéb szálláshelyek továbbépítése preferálható, valamint igen széles körű marketing-tevékenység szükséges az országos és a nemzetközi turisztikai vérkeringésbe való bekapcsolódáshoz.
Mindkét település számára egy várható nemzetközi szintű vasúti (és közúti) megközelíthetőség kiépítése óriási előrelépést jelentene.
Ugyanakkor fontos megemlítenünk és további fejlesztésekkel érintenünk a megyeszékhelyen kiépített szekszárdi, valamint a helyi jelentőségű bonyhádi termálfürdőt. A tervezett paksi és a meglévő dunaföldvári gyógyfürdő további bővítése és fejlesztése a regionális és megyei gyógyvíz kínálatot és a ráépülő gyógyászati szolgáltatások kínálatát jelentős mértékben javíthatja.

A Szekszárdi és Tolnai Borvidék és a pincefalvak borturisztikai és gasztronómiai kínálatának növelése

Az elmúlt években méltán elismert lett mind országosan, mind nemzetközileg a borvidék, több év borásza cím került a megyébe, Szekszárdra. Kitörés lehet az együttműködés, országos és nemzetközi hírű programok, fesztiválok szervezése, igényes és különböző színvonalú szálláshelyek és vendéglátóegységek kialakítása, valamint kapcsolódás egyéb kulturális és turisztikai akciókhoz. Több száz pincéből álló pincefalu (Bölcske, Paks, Györköny, Sióagárd) található a megyében, melyből országosan is csak néhány van. Kedvező közúti megközelítéssel az M6 mentén további baranyai (villányi) és Bács-kiskun megyei (hajósi) pincefalvak érhetők el. Ezek együttműködésével, pincefalvankénti központok kialakításával, a szállás és a vendéglátás lehetőségeinek bővítésével kiváló turisztikai attrakciók alakíthatók ki. A pincefalvak szomszédos megyékben lévő borkínálattal történő összekapcsolása, valamint a szekszárdi borturisztikai lehetőségek kiegészítése a megyeszékhely sport-, konferencia-, üzleti és szabadidős turizmus nyújtotta lehetőségeivel, hangsúlyozná a térség komplex turisztikai vonzerejét.

Tolna megye területére „A megye természeti erőforrásainak és épített környezetének szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása és tematikus összekapcsolása” című stratégiai cél keretében tervezett jelentősebb területi beavatkozásokat az *4. számú mellékletben* szereplő ábra mutatja.

Társadalmi egyeztetési változat

Társadalmi megújulás, élhetőbb környezet megteremtése

A mindenkori piaci igényekhez igazított megyei szakképzési rendszer kialakítása

A gazdasági igényekhez igazított, gyakorlatorientált szakképzési rendszer kialakítása, a szakképzési lehetőségek bővítése

A piaci igényt nem támasztó szakmákra való képzések helyett újakra lenne szükség (például informatikai, műszaki, közösségfejlesztői, stb.), illetve a nem piacképes képzéseket fel kéne váltani piacképesekkel. Olyan szakmák képzése lenne célszerű, ami a valódi munkaerő-piaci igényekhez igazodik, amivel helyben tudnának elhelyezkedni a szakemberek és így sokan nem a megyén kívül keresnének munkát.
Ebben részt vállalhatnának a megye gazdasági szereplői is, gyakornoki programok biztosításával, illetve magának a gyakorlati oktatásnak a szakmai alakításával, formálásával. Mindehhez elengedhetetlen a rendszeres kommunikáció és kapcsolattartás a munkaadók és képzőhelyek között.

Felnőttképzési (műszaki szakképzési) központok létrehozása a megyében

Elsősorban a Paksi Atomerőmű bővítéséhez kapcsolódóan, illetve a megye piaci igényeihez igazodó műszaki képzés indokolt lenne, ami hozzájárulna a megye szakképzésének minőségi javításához, ezzel is helyben tartva a továbbtanulókat.

Az oktatás modernizálása (digitalizálás, e-oktatás)

A szakoktatás digitális modernizációjával javulhatna az oktatási esélyegyenlőség városi és falusi diákok között. Elektronikus oktatási anyagokkal, tantervi hálóval, vizsgarendszerrel megszűnhetnének a földrajzi adottságból eredő hátrányok a vidéki térségben is.

Helyi közösségi identitásfejlesztést és kulturális életet elősegítő közösségfejlesztő szakemberképzés indítása

Olyan komplex képesítésű szakemberekre lenne szükség, akik a művelődési házakban és kulturális intézményekben képviselik a humánus érdekeket, szociálisan érzékenyek, moderátorként (közvetítőként) pedig elősegítik a helyi szerveződéseket. A közösségfejlesztő szakemberek feladata, hogy összefogva a helyi igényeket, kihasználva a helyi lehetőségeket a közösségtudatot erősítsék.

A megye korszerkezetének fiatalítása

Családbarát foglalkoztatáspolitika, az atipikus foglalkoztatás lehetőségeinek kiterjesztése

Távmunkával, részmunkaidős foglalkoztatással, bedolgozással, családi termeléssel, illetve a közmunkaprogram racionalizálásával javulhatna elsősorban a falvak munkanélküliségi rátája, valamint a nők foglalkoztatási helyzete.

Társadalmi egyeztetési változat

Életminőség javítása és vonzó élettér kialakítása a településeken gazdasági funkcióbővítéssel

Indokolt a településeken a szolgáltató szektor szerepének növelése, a kereskedelem volumenének növelése, az áruválaszték bővítése, kulturális és szabadidős tevékenységek lehetőségének megteremtése. A kreatív ipar megjelenése városokban és falvakban egyaránt hozzájárulna az életminőség javulásához, az élhetőbb környezet megteremtéséhez.

Önkormányzati bérlakás program városokban (pl. Szekszárd), valamint bérház és háztáji program bevezetése az apró- és kisfalvakban

A fiatalok lakáshelyzetének megoldására kiemelt feladat, hogy ezzel is elősegítsük a helyben maradásukat, megakadályozzuk a falvak, illetve városok további népességcsökkenését.

Fiatal vállalkozók támogatása, vállalkozásösztönzés

A fiatalok elvándorlásának mérsékléséhez, helyben tartásukhoz fontos gazdasági ösztönzők alkalmazása is. A fiatalok, pályakezdők vállalkozásösztönzése támogatásokkal, pályázatokkal.

Kulturális, sport és rekreációs lehetőségek bővítése városokban és falvakban egyaránt

Közösségfejlesztő céllal, valamint az egészséges életmódra nevelés eszközeként a sportolás megszerettetése és a kulturális lehetőségek kiterjesztése. A közösségi, kulturális és sportesemények elősegítik a helyi identitás erősödését, valamint az igények, szükségletek minőségi javulását, élhetőbb környezetet biztosítanak, teremtenek a településen, amely vonzó tényező lehet a fiatalok számára is. Minőségi, minden igényt kielégítő, magas színvonalú sport- és versenycélokra is alkalmas uszodafejlesztés Szekszárdon, a városi sportlétesítmények (uszodák, atlétikai pályák, műfüves pályák, kosárlabda, kézilabda, teke, bowling pályák) felújítása és a kiszolgáló létesítmények (szociális blokkok, öltözők, mosdók) kiépítése, fejlesztése.

Tolna megye területére a „Társadalmi megújulás, élhetőbb környezet megteremtése” című átfogó cél keretében tervezett jelentősebb területi beavatkozásokat az *5. számú mellékletben* szereplő ábra mutatja.

Társadalmi egyeztetési változat

A vidékies térségek gazdasági szerepvállalásának megerősítése és vonzó vidéki élettér megteremtése

Mezőgazdasági alapanyagokra épülő nagy hozzáadott értékű termék előállítás, feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel

TÉSZ-ek, BÉSZ-ek, termelői csoportok létrehozása termékpályánként

A termelői együttműködések lehetőséget biztosítanak arra, hogy a termékpályánként gazdálkodók a közös fejlesztéseket költséghatékonyan meg tudják valósítani. A beszerzés, az értékesítés és a közös marketing jelentősen javítható a gazdálkodói kör számára, továbbá a működő vállalkozások saját jövedelmezőségét is elősegíti.

Funkcionális térségenként a helyi feldolgozó- és élelmiszeripari kapacitások kiépítése termelői összefogással

A helyben megtermelt alapanyagokra termelői tulajdonú feldolgozóipari és élelmiszeripari kisüzemek létrehozása a termelői közösségek több lábon állásának biztosítása érdekében, valamint a helyi foglalkoztatás javítására. Előtérbe kell helyezni és kiemelten kell támogatni a nagy élőmunka igényű kertészeti tevékenységeket, a zöldség- és gyümölcstermesztést, a gyógynövénytermesztést és az ezekre épülő feldolgozóipart, valamint az állattenyésztést és a hozzá kapcsolódó élelmiszeripart.

Apró- és kisfalvas térségek elérhetőségének javítása

A települések közötti közúti, vízi és vasúti közlekedés javításával, a tömegközlekedés hatékony átszervezésével gazdasági beruházások ösztönözhetők, továbbá a munkába járást és a hivatásforgalmat elősegíti és javítja. A vidékies térségben az új beruházások megvalósításához szükséges infrastrukturális háttér kialakítása rendkívül fontos.

A helyben előállított termékek piaci értékesítésének elősegítése

Helyi piacok, piacterek kialakítása a helyben termelt termékek értékesítésének elősegítésére, a vidéki lakosság jövedelemszerző tevékenységének javítása érdekében. A háztájiban, illetve az államilag szervezett közmunka programok, szociális földprogramok, szociális szövetkezetek által megtermelt termények közétkeztetésben és a helyi bolthálózatokban történő értékesítésének támogatása.

Minőségi haltenyésztés és –feldolgozás

A halastavak hatékonyabb kihasználásával, technológiai korszerűsítésével, a haltenyésztés minőségi javításával és az erre épülő új halfeldolgozó üzemek létesítésével a piaci igényekhez igazított halászati tevékenység kialakítása Tolna megyében.

Társadalmi egyeztetési változat

Falusi vendégasztal működtetésének elősegítése

A helyi falusi életvitel, gasztronómia, egyedi kulturális szokások megismertetése a vidéki vendéglátás népszerűsítésével, a belföldi turizmus helyi élénkítésével. A vidéken élők helyben maradásának elősegítése, a helyi jövedelemszerző tevékenységek szélesítésével.

A klímaváltozás negatív hatásainak mérséklése

A csapadék eloszlása egyenetlen, aszályok és villámárvizek váltakoznak. Ezért megfékezésük érdekében szükséges a felszíni vízfolyások közvetlen környezetében természetes víztározók építése, kialakítása, melyek a termőföldek öntözésén és az árhullámok (árvizek, belvizek) felfogásán keresztül segítik a mezőgazdaságot és védik az épített környezetet. Szükséges a meglévő öntözőművek, öntözőrendszerek, vízelvezető árkok, árvízvédelmi árkok rendbetétele, továbbfejlesztése.

Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése

A helyi és helyközi mobilitás elősegítése (esélyegyenlőség elve alapján)

Célirányos és igény szerinti közlekedés biztosítása kisebb településeken. Alternatív közlekedési módok preferálása szociálisan rászorulók és igénylők részére.

Helyi erőforrásokra támaszkodó energiahasznosítás

A helyi és természeti energiaforrások (geotermikus-, nap- és szélenergia, biomassza, biogáz és termálvíz) jobb kihasználásával a vidéki élettér vonzóvá tétele, a helyi gazdasági aktivitás elősegítése.

Mobil és helyi szolgáltatások megteremtése kistelepüléseken

A vidéki térségekben nem elérhető vagy nem kielégítő mértékben jelen lévő szolgáltatások helybe hozása mobil szolgáltatással: alap szociális, egészségügyi, és közszolgáltatások, valamint új piaci alapú szolgáltatások biztosítása, boltok nyitása a helyi igényekre alapozva, helyi(családi) vállalkozások létrehozásával.

Szabadidősport önszerveződésének támogatása és intézményi hátterének biztosítása

A hasznos szabadidő eltöltés feltételeinek megteremtése vidéken, mely elősegíti a helyi identitástudat erősödését, a helyi közösségfejlesztést, és ezáltal a fiatalok helyben maradását.

Minta ökotelepülés kialakításának lehetősége, ökologikus gondolkodás elsajátítása

Természet közeli megoldások alkalmazása, biogazdálkodás elterjesztése, az agrárkörnyezet-gazdálkodás népszerűsítése, a természetközeli-oktatás (erdei iskola)

Társadalmi egyeztetési változat

széleskörű elterjesztése a hosszú távú, fenntartható fejlődés biztosítása érdekében. Környezettudatos építési módok és infrastruktúrák alkalmazása.

A vidéki letelepedést segítő támogatások bevezetése, helyi adókedvezmények biztosítása (szabad vállalkozási övezet)

Helyi adókedvezményekkel és jogi szabályozással növelhető a vállalkozási kedv a vidékies térségekben is, így munkahelyek jöhetnek létre a falvakban, amely elősegíti a fiatalok helyben maradását. A nagyberuházások számára biztosított jelentősebb adókedvezmények részben ellensúlyozni tudják a vidék infrastruktúra hiányos állapotát, jelentős fejlődést, kitörést biztosíthatnak a vidéki térségek számára.

Tolna megye területére „A vidékies térségek gazdasági szerepvállalásának megerősítése és vonzó vidéki élettér megteremtése" című átfogó cél keretében tervezett jelentősebb területi beavatkozásokat az *5. számú mellékletben* szereplő ábra mutatja.

Társadalmi egyeztetési változat

2.3. A fejlesztési célrendszer meghatározása a megyén belüli különféle sajátosságokkal rendelkező területi részegységekre

A helyi mezőgazdasági alapanyagokra épülő magas hozzáadott értékű élelmiszer- és feldolgozóipari kapacitások kiépítése a növénytermesztés és az arra épülő állattenyésztés gazdasági egyensúlyára alapozva, funkcionális térségenként

A feldolgozóipari telephelyek méretét, típusát befolyásolják a terület természetföldrajzi adottságai oly módon, hogy a különböző mezőgazdasági ágak számára különböző adottságok a kedvezőek. A helyi (vagy térségi) feldolgozás elősegíti a jelenleg – többnyire – marginális iparral rendelkező rurális térségek népességmegtartó képességét azáltal, hogy új munkahelyeket teremt. A helyi feldolgozóipari kapacitások létrehozása leginkább a Tolnai-Hegyhát és a Völgység területén jelenthetnek komoly előrelépést.

Sió turisztikai hasznosítása

A Sió turisztikai fejlesztése gazdasági élénkülést eredményez 10 kilométeres körzetben. A turizmus segíti a helyi termékek közvetlen értékesítését, bővíti a szolgáltatások körét, ezáltal új munkahelyeket biztosít az ott élők számára. A jövedelmi viszonyok javulásával növekedik az érintett településeken a vásárlóerő. A Sió 3 várostól (Simontornya, Szekszárd, Tolna) eltekintve kizárólag falusias térségen halad keresztül. A térségben található több természetvédelmi terület és műemléki épület is.
A vízgazdálkodás javítása segíti a térség mezőgazdaságát az öntözésen keresztül, ezáltal a terméshozamok kiszámíthatóbbá válnak.

Duna-menti rekreációs térség kialakítása

A rekreációs térség fejlesztése kettős képet mutat. A településektől távolabb eső területeken a természeti értékek feltárása, a vízi sportok és a hozzájuk kapcsolódó szolgáltatások dominanciája válik jelentőssé. Ez érinti a megye országos jelentőségű védett területeit is a Gemenci-erdő révén.
A Duna menti települések közül több is várományosa világörökségi címnek a római limes révén, ezek közül Lussonium (Paks-Dunakömlőd) lesz (Komárom) mellett az egyik magyarországi látogatóközpont. A helyi értékek, hagyományok, kultúrák bemutatását szolgálják a Duna-menti tájházak (Decs, Dunaföldvár, Báta). Ezen kívül a térség turisztikai kínálatát színesítik a pincefalvak, történelmi települések, gyógyfürdők, a dunaföldvári vár és az Atomenergetikai Múzeum.
A térség jelenleg csupán közúton közelíthető meg magas színvonalon, további lehetőségeket rejt a vízi személyszállítás újjáélesztése turisztikai jelleggel. A fejlesztések megvalósulásával, illetve összehangolt marketingtevékenységgel jelentős gazdaságélénkülés következhet be a megye keleti határán.

Az oktatás modernizálása (digitalizálás, e-oktatás)

Jelenleg problémát okoz számos kistelepülés megközelíthetősége, az ott élők lehetőségei így igen csekélyek, ez pedig az elvándorlás egyik oka. Nehezen elérhető települések zömmel a Tolnai-dombságban találhatóak, így az e-oktatás is elsősorban

Társasági egyeztetési változat

nekik kedvezne. A szakképzés elősegítésével rendelkezésre állna a szakképzett munkaerő a helyi feldolgozóipari kapacitások létrejöttheż, így a foglalkoztatási problémák és az ezzel összefüggő elvándorlás is mérséklődnének.

Helyi közösségi identitásfejlesztést és kulturális életet elősegítő közösségfejlesztő szakemberképzés indítása

A helyi közösségi élet a települések népességmegtartó képességének is tényezője, így fejlesztése indokolt. A fiatalok elvándorlása és az ebből következő elöregedés az egész megye területén probléma, azonban leginkább a Tolnai-dombság területén fekvő falvakat érinti, ezért a szakemberek jelenléte az ő életükben hozhatna jelentős változást.

Bérház (lakás) és háztáji program bevezetése az apró- és kisfalvakban

A pályakezdő fiatalok legfőbb gondja a munkanélküliség, mely legfőképp a kistelepülésekre jellemző. A bérház (lakás) és háztáji programon keresztül munkalehetőséget biztosítanának a települések, melyek cserébe a helyi konyhák ellátásához szükséges alapanyagok háztájiban megtermelt részét kapnák. Az apró- és kisfalvak fő előfordulási területei a dombvidékek (Tolnai-, Szekszárdi-, Geresdi-dombság, Völgység).

Apró- és kisfalvas térségek elérhetőségének javítása

A Tolnai-Hegyhát területén számos zsáktelepülés vagy igen rossz minőségű úton megközelíthető település található, mely komoly gátja a turizmus és a helyi ipar, feldolgozóipar fejlődésének.

A vidéki letelepedést segítő támogatások bevezetése, helyi adókedvezmények biztosítása

Tolna megyében a Tamási járás területe szabad vállalkozási övezetté vált, mely területen gazdaságélénkítő támogatások várhatóak. Azonban a megye több kistérsége (Bonyhádi kistérség, Dombóvári kistérség) is küzd hasonló gondokkal (munkanélküliség, szakképzett munkaerő elvándorlása, elöregedés), ahol a gazdaságélénkítést célzó támogatások szintén szükségesek a fejlettségbeli lemaradásuk csökkentése érdekében.

Társadalmi egyeztetési változat

3. A célrendszer koherencia vizsgálata

3.1. Belső koherencia vizsgálat

3.1.1. A jövőkép, a fejlesztési elvek és az átfogó cél kapcsolatának bemutatása

A megyei fejlesztések során olyan horizontális célrendszert határoztunk meg, amely Tolna megye hosszú távú fejlődését, fejlesztését tudja biztosítani. Nagy figyelmet fordítunk arra, hogy a fejlesztések megőrizzék a helyi természeti és épített környezetet, a korábban létrehozott értékeket. A rögzített elvek mindegyike azt

szolgálja külön-külön és együttesen is, hogy a támogatási forrásból megvalósított beruházások étéket teremtsenek, hosszú távon fenntarthatóak legyenek és szolgálják a helyi gazdaság, társadalom érdekeit.

Horizontális célok, elvek:

- együttműködésre épülő fejlesztések
- környezettudatos és fenntartható fejlesztések
- munkahelymegtartást és/vagy munkahelyteremtést támogató fejlesztések
- családbarát fejlesztések
- elsősorban helyi erőforrásra épülő fejlesztések
- vállalkozásbarát fejlesztések
- innovatív fejlesztések

Gazdaságfejlesztést érintő kapcsolatok, kapcsolódási pontok bemutatása

Az elmúlt évtizedben a gazdasági versenyképesség elengedhetetlen elemévé vált az innováció, innovatív termelés. Ezért szükséges a helyi vállalkozók tevékenységét segítő, azok versenyképességét növelő K+F központok létrehozása. Ezeket a helyi hagyományokra, meghatározó gazdasági ágazatokra érdemes építeni. A kutatás-fejlesztési központok a 7 megfogalmazott horizontális cél közül mindegyiknek megfelelnek: együttműködésre épülnek, a kutatások révén támogatják a környezettudatos és fenntartható fejlesztéseket, munkahelyeket teremtenek magasan kvalifikált szakemberek számára, akik eddig viszonylag kevés számú munkalehetőséget találhattak Tolna megyében. A tudásbázisok létrehozása családbarát, mert a magas végzettségű emberek helyben történő foglalkoztatása megoldhatóvá válik, nem kényszerülnek ezzel elvándorlásra. A központok kialakítása, tevékenysége helyi erőforrásokra épül, ugyanakkor vállalkozásbarátok is, hiszen a helyi erőforrásokat kihasználó vállalkozásokkal partnerségben végzik kutatótevékenységüket. Az innováció és innováció-transzfer segíti és versenyképesebbé teszi a helyi vállalkozásokat a magyar, valamint a külföldi piacon.

Tolna megye földrajzi elhelyezkedése közlekedési szempontból kedvező, hiszen nemzetközi vízi, vasúti és közúti korridorok haladnak át a megye területén, melyekhez a jobb kapcsolódás egyrészt a helyi vállalkozások érdeke, másrészt a csomóponti szerepkör erősödése is várható az infrastruktúrafejlesztéseknek köszönhetően. Kedvezőtlen tulajdonságuk a nemzetközi hálózat elemeinek, hogy kivétel nélkül É-D irányúak, az összeköttetés közöttük jelenleg nem megoldott. A problémát az M9-es gyorsforgalmi út várható megépítése fogja orvosolni, melynek kiépülésével Szekszárd a Dél-Dunántúl keleti kapujává, Dombóvár pedig a régió intermodális csomópontjává válik. Ezekhez a célokhoz magas szintű kiszolgáló egységekre lesz szükség.
A csomóponti központok szintje alatt meg kell oldani a térségi logisztikai központok hálózatának kiépítését, azokat a termelés mértékéhez igazítani. Mivel Tolna

Társadalmi egyeztetési változat

megyében a legnagyobb szállítási igénye az agráriumnak van, valamint a mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek a megye fő kiviteli cikkei, ezért a legfontosabb a mezőgazdasági logisztikai központok fejlesztése.

Az ipari ágazatok közül indokolt elsődlegesen azokat fejleszteni, amelyek már régóta jelen vannak/voltak a megyében, nagy múlttal rendelkeznek. A helyi szakértelem innováció-orientált kihasználása az ágazatok versenyképességét, jövedelemtermelő és munkahelyteremtő képességét, ezek által az életminőséget is növelik. A feldolgozóipari kapacitások fejlesztése főként a mezőgazdaság-élelmiszeripar vonatkozásában szükséges, hiszen ma Tolna megyében szinte csak alapanyag előállítás folyik, annak ellenére, hogy korábban jelentős üzemek települtek a helyi adottságokra, kiváló termőhelyekre. A gépgyártás is kapcsolódik a megyében a mezőgazdasághoz és az élelmiszeriparhoz, számos oktatási intézmény profiljában is megtalálhatók az ezekhez kapcsolódó képzések.

A gazdasági szereplők összefogása szükséges annak érdekében, hogy versenyképességük növekedjen, ezáltal munkahelyeket tudjanak biztosítani, újakat létrehozni. Az összefogás az innovációk befogadására is alkalmasabbá teszi a szereplőket.

Tolna megye természeti erőforrásainak és épített környezetének idegenforgalmi célú hasznosítása egyszerre jelent gazdasági fejlődést és számos településen új ágazatok kialakulását is új munkalehetőségekkel. A természeti adottságok jobb kihasználásával a helyben élők rekreációs lehetőségei is bővülnek, ezáltal életminőségük is javul. Összehangolt termékkínálattal a bevételek növelhetőek, ehhez összefogás szükséges. A természeti értékek bemutatásával segíteni lehet a környezeti nevelést és a környezettudatos gondolkodás terjedését. A fejlesztések során a helyi vállalkozók bevételi forrásai emelkednek, ezáltal a települések eltartó képessége is javul. A családbarát kirándulóhelyek kialakításával Tolna megye olyan területté válik, ami nem csak munkahellyel és iskolákkal szolgál, hanem széleskörű igényeket kielégítő rekreációs terekkel is.

A humánerőforrás-fejlesztést érintő kapcsolatok, kapcsolódási pontok bemutatása

A szakképzési rendszer piaci igényekhez való igazítása a horizontális célok közül közvetlenül az együttműködésre épülő, valamint a vállalkozásbarát elveknek felel meg. A vállalkozások maguk is részt vesznek a képzésben a gyakorlati helyek biztosításával, cserébe megfelelő képzettségű szakembereket kapnak. Így a szakképzést nyújtó iskola vonzó alternatíva lesz, hiszen az ott szerzett ismeretek birtokában könnyebben lehet majd elhelyezkedni, akár a gyakorlati helyként szolgáló cégnél.

Mindez közvetve munkahelyteremtést, illetve megtartást eredményez, valamint a jobb képzettséggel rendelkező munkaerő könnyebben tudja befogadni a modern innovatív technológiákat, valamint képes a helyi alapanyagokra épülő feldolgozóipar számára magasabb hozzáadott értékű termékek előállítására, ezen keresztül magasabb jövedelmet elérni. Mindezzel növelhető Tolna megye népességmegtartó ereje. A helyi identitás is erős kötelék, mérsékli az elvándorlást, ezért közösségfejlesztő szakemberek munkájára is nagy szükség van.

A megye korszerkezetének fiatalítása kapcsán az egyik legkomolyabb probléma a munkahelyek hiánya és az ebből is fakadó elvándorlás. Helyi vállalkozások nélkül ezen változtatni csak nehezen lehet, ezért a vállalkozásbarát környezet kialakítása elengedhetetlen. Az életminőség emeléséhez fenntartható,

Társadalmi egyeztetési változat

tiszta, élhető környezet szükséges, magas színvonalú szolgáltatásokkal. A közösség alapja a család, mely támogatásának egyik eszköze a fiatalok helyben tartása.

A vidékfejlesztést érintő kapcsolatok, kapcsolódási pontok bemutatása

A horizontális célok közül mindegyik érvényesül. A helyi alapanyagokból a jelenleginél magasabb hozzáadott értékű termékek előállításához a termelés/feldolgozás során több innovációt tartalmazó technológiát szükséges alkalmazni, amihez a megyei szakképzés és felnőttképzés biztosítja a szakképzett munkaerőt. A fenntarthatóság érdekében fontos az öntözhető mezőgazdasági területek arányának növelése, ahol ez megoldható. Ez a terméshozamok kiszámíthatósága és a talajok kiszáradás, szikesedés elleni védelme érdekében szükséges. A kiszámítható terméshozamok alapján jól teljesítő feldolgozóipart lehet létrehozni. Az agrármarketing segíti az előállított termékek jobb piaci értékesítését.
Az összefogások szükségesek termékpályánként, a jobb piaci szereplés érdekében. A vállalkozásbarát környezetben új munkahelyek jönnek létre, mely növeli a bérszínvonalat, ettől emelkedik a vidéki térségek vásárlóerő képessége, aminek következtében a piaci szolgáltatások is elterjednek, a városihoz közelítve ezzel a falvak életminőségét.

A vidéki életminőség javítása során hangsúlyt kell fektetni a helyben elérhető energiaforrások helyi hasznosítására, mellyel mind az energiafüggetlenség, mind a károsanyag-kibocsátás csökkenthető – országos szinten. Ezzel olcsóbbá tehető a vidéki lakhatás. Emellett fontos az ökológikus gondolkodás, a hulladékok mennyiségének csökkentése és azok újrahasznosítása. A vidéki térségeket elérhetővé kell tenni, ez vonatkozik mind falu-falu, mind a falu-város viszonylatra. Támogatni kell a vidéki önszerveződő szabadidősport feltételeinek megteremtését.

A mobil és helyi szolgáltatások segítésével munkahelyek jönnek létre a vidéki lakosság számára is. Emellett a munkahelyteremtésben fontos szerep jut a támogatási rendszernek, mely szükséges, ám nem elégséges feltétele a vidéki foglalkoztatottság hosszú távú előremozdításának.

Társadalmi egyeztetési változat

Jövőkép 2030

„Otthon lenni Tolna megyében”

A Tolna megyei emberek boldogok, elégedettek legyenek, aktívan és egészségesen éljenek városban és a vidéki kistelepüléseken egyaránt.

Átfogó célok

- A megye gazdasági potenciáljának növelése, a vállalkozói aktivitás erősítése
- Társadalmi megújulás, az élhetőbb környezet megteremtése
- A vidékies térségek gazdasági szerepvállalásának megerősítése és vonzó vidéki élettér megteremtése

Stratégiai célok

- Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályánként
- Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok fejlesztése, kiemelten a magas kézimunka igényű, elsősorban könnyűipari tevékenységek (élelmiszeripar, textil- és bőripar, gépgyártás, fémfeldolgozás)
- A megye természeti erőforrásainak és épített környezetének szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása és tematikus összekapcsolása
- A mindenkori piaci igényekhez igazított megyei szakképzési rendszer kialakítása
- A megye korszerkezetének fiatalítása
- Mezőgazdasági alapanyagokra épülő nagy hozzáadott értékű termék előállítás, feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel
- Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése

Horizontális célok, elvek

- ► együttműködésre épülő fejlesztések
- ► környezettudatos és fenntartható fejlesztések
- ► munkahelymegtartást és/vagy munkahelyteremtést is támogató fejlesztések
- ► családbarát fejlesztések
- ► elsősorban helyi erőforrásra épülő fejlesztések
- ► vállalkozásbarát fejlesztések,
- innovatív fejlesztések

3.2. Külső koherencia vizsgálat

3.2.1. A célrendszer kapcsolta az OFTK-val

Ebben a fejezetben be kívánjuk mutatni, hogy az EU 2020 Stratégia 11 tematikus célterülete és a Nemzeti Fejlesztés 2020 Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció célrendszere, hogy kapcsolódik a Tolna Megyei Területfejlesztési Koncepció célkitűzéseivel.

1. számú ábra: TMFK - EU 2020 Stratégia célrendszerének kapcsolata

Tolna Megyei Területfejlesztési Koncepció		**EU 2020 Stratégia**
I. A megye gazdasági potenciáljának növelése, a vállalkozói aktivitás erősítése		**Inteligens növekedés**
1. Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályánként		1. Kutatás-, technológia-fejlesztés és innováció megerősítése (K+F)
2. Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok fejlesztése, kiemelten a magas kézimunka igényű, elsősorban könnyűipari tevékenységek (élelmiszeripar, textil- és bőripar, gépgyártás, fémfeldolgozás)		2. Az infokommunikációs technológiák minőségének, használatának és hozzáférésének előmozdítása (IT)
3. A megye természeti erőforrásainak és épített környezetének szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása és tematikus összekapcsolása		3. A kis-és középvállalkozások, a mezőgazdaság, a halászat és vízgazdálkodás versenyképességének javítása (KKV-k, Mezőgazdaság)
II. Társadalmi megújulás, élhetőbb környezet megteremtése		**Fenntartható növekedés**
4. A mindenkori piaci igényekhez igazított megyei szakképzési rendszer kialakítása		4. Az alacsony széndioxid kibocsátású formák felé történő elmozdulás előmozdítása valamennyi szektorban (CO2)
5. A megye korszerkezetének fiatalítása		5. A klímaváltozáshoz történő alkalmazkodás, kockázatkezelés (Klímaváltozás)
III. A vidékies térségek gazdasági szerepvállalásának megerősítése és vonzó vidéki élettér megteremtése		6. A környezet védelme, valamint a hatékony erőforrás-felhasználás elősegítése (Környezetvédelem)
6. Mezőgazdasági alapanyagokra épülő nagy hozzáadott értékű termék előállítás, feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel		7. A fenntartható közlekedés támogatása, szűk keresztmetszetek felszámolása kulcsfontosságú infrastrukturális hálózatokban (Infrastruktúra)
7. Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése		**Az inkluzív növekedés**
		8. A foglalkoztatás előmozdítása és a munkaerő áramlás támogatása (Foglalkoztatás)
		9. A társadalmi elfogadás és a szegénység elleni küzdelem előmozdítása (Szegénység)
		10. Befektetés az oktatásba, szaktudásba és az élethosszig tartó tanulásba (Oktatás)
		11. Intézményi erőforrások fejlesztése és egy hatékony államigazgatás elősegítése (Közszféra)

Társadalmi egyeztetési változat

Tolna Megye Területfejlesztési Koncepciójának célrendszere, annak 7 stratégiai célja az EU 2020 Stratégiában megfogalmazott 11 tematikus célterület közül kilenchez közvetve, vagy közvetlenül kapcsolódik. A Nemzeti Fejlesztés 2020 dokumentum 7 stratégiai célja közül hathoz kapcsolódik a megyei koncepció valamelyik stratégiai célja.

2. számú ábra: TMFK – Nemzeti Fejlesztés 2020 célrendszerének kapcsolata

Tolna Megyei Területfejlesztési Koncepció	24	**Nemzeti Fejlesztés 2020**
I. A megye gazdasági potenciáljának növelése, a vállalkozói aktivitás erősítése		
1. Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályánként		Gazdasági növekedés, versenyképes, exportorientált, innovatív gazdaság
2. Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok fejlesztése, kiemelten a magas kézimunka igényű, elsősorban könnyűipari tevékenységek (élelmiszeripar, textil- és bőripar, gépgyártás, fémfeldolgozás)		Gyógyuló és gyógyító Magyarország, egészséges társadalom (egészség- és sportgazdaság)
3. A megye természeti erőforrásainak és épített környezetének szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása és tematikus összekapcsolása		Kreatív tudástársadalom, korszerű gyakorlati tudás, K+F+I
II. Társadalmi megújulás, élhetőbb környezet megteremtése		
4. A mindenkori piaci igényekhez igazított megyei szakképzési rendszer kialakítása		Élhető és életképes vidék, egészséges élelmiszer-termelés és ellátás
5. A megye korszerkezetének fiatalítása		Stratégiai erőforrások nemzeti megőrzése, fenntartható használata és környezetünk védelme
III. A vidékies térségek gazdasági szerepvállalásának megerősítése és vonzó vidéki élettér megteremtése		
6. Mezőgazdasági alapanyagokra épülő nagy hozzáadott értékű termék előállítás, feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel		Közösségi megújulás, értéktudatos és szolidáris öngondoskodó társadalom, romaintegráció
7. Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése		Jó állam: nemzeti közművek és közszolgáltatások, szolgáltató állam és biztonság

Társadalmi egyeztetési változat

Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (továbbiakban: OFTK) **hosszú távon - 2030-ig - teljes tervezéssel** az ország minden ágazata, térsége, szférája (ld. köz-, piaci- és civil-) számára jövőképet és célokat kíván adni a

fejlesztéspolitika és a területfejlesztés terén. A koncepció **középtávú üzenete** a 2014–20-as Európai Uniós programozási időszak fejlesztési prioritásait és operatív programjait kívánja megalapozni.

Az OFTK „a Kormány 1254/2012. (VII. 19.) Korm. határozata a területfejlesztési politika megújításáról, az új Országos Területfejlesztési és az új Országos Fejlesztési Koncepció kidolgozásáról” alapján készül. A Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal 2012 novemberére elkészítette az OFTK társadalmi egyeztetési változatát. 2013 februárjában még zajlott a dokumentum véleményezési folyamata.

Tolna megye jövőképében az ember, mint a társadalom legelemibb építőköve került a középpontba. Ez szervesen kapcsolódik az OFTK jövőképének társadalmi vetületéhez.

Az átfogó célok tekintetében Tolna megye koncepciójában megfogalmazott három átfogó cél egyértelműen megfeleltethető az OFTK négy átfogó céljával.

Az egyes átfogó célok kapcsolatát az alábbi ábra mutatja be:

3. számú ábra: TMFK – OFTK célmátrix – átfogó célok, 2030

Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció / Tolna Megyei Fejlesztési Koncepció	Értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdaság és növekedés	Népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom	Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme	Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet
A megye gazdasági potenciáljának növelése, a vállalkozói aktivitás erősítése	√		√	
Társadalmi megújulás, élhetőbb környezet megteremtése		√	√	
A vidékies térségek gazdasági szerepvállalásának megerősítése és vonzó vidéki élettér megteremtése	√			√

Társadalmi egyeztetési változat

Specifikus cél mind az OFTK-ban, mind Tolna Megye Fejlesztési Koncepciójában hét került megfogalmazásra. Az OFTK egyik céljaként a „jó állam” megteremtése került megfogalmazásra, melyhez értelemszerűen nem kapcsolódik cél a megyei koncepcióban. A megye specifikus céljai csak részlegesen kapcsolódnak a hetedik OFTK specifikus célhoz, mely a környezetvédelemre és az erőforrások fenntartható hasznosítására fókuszál. A fenntarthatóság kérdésköre a Tolna Megyei Fejlesztési Koncepcióban horizontális szempontként jelenik meg.

Az egyes specifikus célok kapcsolatát az alábbi ábra mutatja be:

4. számú ábra: TMFK – OFTK célmátrix – specifikus célok

Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció / Tolna Megyei Fejlesztési Koncepció	Gazdasági növekedés, versenyképes, export-orientált innovatív gazdaság	Gyógyuló és gyógyító Magyarország, egészséges társadalom	Élhető és életképes vidék, egészséges élelmiszer-termelés és ellátás	Kreatív tudás-társadalom, korszerű gyakorlati tudás, K+F+I	Közösségi megújulás, értéktudatos és szolidáris, öngondoskodó társadalom, roma-integráció	Jó állam: nemzeti közművek, szolgáltató állam és biztonság	Stratégiai erőforrások nemzeti megőrzése, fenntartható használata és környezetünk védelme
Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása a vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályánként	√			√			
Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok fejlesztése (élelmiszeripar, textil- és bőripar, gépgyártás, fémfeldolgozás)	√		√				
A megye természeti erőforrásainak és épített környezetének szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása és tematikus összekapcsolása		√					
A mindenkori piaci igényekhez igazított megyei szakképzési rendszer kialakítása				√			
A megye korszerkezetének fiatalítása		√			√		
Mezőgazdasági alapanyagokra épülő nagy hozzáadott értékű termék előállítás, feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel			√				
Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése		√			√		√

A koncepció elsősorban az OFTK vidéki térségek értékalapú felemelése céljához kapcsolódik, mely a megye adottságaiból is adódik. Területi fókusz – elsősorban a koncepció mezőgazdasági fejlesztési orientációja okán - a megye középső, aprófalvas városhiányos térségére, illetve ezzel átfedésben Tamási térségére került meghatározásra, mint kiemelten fejlesztendő térség, illetve szabad vállalkozási zóna. Ez különösen hangsúlyos annak ismeretében, hogy a megye leghátrányosabb helyzetű térségéről van szó. E mellett a Duna-mente, illetve a Sió-mente, mint rekreációs terület fejlesztése kaphat hangsúlyt a megyében.

3.2.2. A célrendszer kapcsolata az OTrT-vel

A 2003. évi XXVI. törvény (OTrT.) 5 évenkénti felülvizsgálata alapján 2012. decemberében a VÁTI elkészítette a módosító javaslatokat az alátámasztó munkarészekkel.
Jelenleg ennek véleményezése zajlik a módosításokban figyelembe lettek véve olyan országos szintű tervek (Új Széchenyi Terv) és stratégiák (pl. Nemzeti Vidékstratégia), amelyek az elmúlt években készültek el. Ezen kívül számos területrendezést érintő jogszabály is időközben megváltozott és kihirdetésre került.
Tolna Megye Területrendezési Terve 2012-ben került elfogadásra, ilyen formán az illeszkedése részben biztosított. Ez adta az alapot Tolna megye helyzetfeltáró

Társadalmi egyeztetési változat

munkarészeihez és a levont következtetések alapján fogalmazódott meg a megye 2014-2020 közötti célrendszere is.
Az OTrT a megyében új szerkezeti elemként jelöli az M9 autópályát, a transzeurópai vasútvonal fejlesztést valamint a bővülő atomerőművet. Mindhárom beavatkozástól a megyei célrendszer gazdaságélénkítést remél a 2014-2020 időszakban, ezért kiemelten, több pontban foglalkozik annak várható hatásával illetve több fejlesztést, épít rá.

M9 autópálya Szekszárd - Kaposvár szakasz: a két megyeszékhely gazdasági és kulturális kapcsolatán túl a mezőgazdasági kutatási-fejlesztési területen (Dombóvár-Kaposvár Egyetem I.1.2 célrendszer), valamint az új logisztikai főközpontok lehetőségét tárja föl (Dombóvár, Szekszárd I.1.5 célrendszer) Ugyanakkor élénkítő hatással bír a megye turisztikai elérhetőségére, a termál és gyógy turizmus területén is (Dombóvár, Tamási I.3.5.célrendszer)

Transzeurópai vasúthálózat Budapest Dombóvár- Gyékényes illetve, Dombóvár - Pécs szakasz Bár a nyomvonal kijelölése folyamatban van, mindenképp érinti Dombóvárt és Tolna megye javaslatai között szerepel Tamási érintése is.
Az M9-nél említett logisztikai (I.1.4) termál- valamint gyógy turisztikai(I.3.5.) célok itt is érvényesíthetőek.

Paksi atomerőmű tervezett bővítése: Ha közvetlen hatása nem megyei, inkább országos, közvetetten a K+F (I.1.3 célrendszer) mellett a járulékos építőipari munkák és a Tolna megyei beszállítók számára gazdasági fellendülést hozhat a beruházás az elkövetkezendő években.

Az országos ökológiai hálózat övezete csak kisebb területeken érinti a megyét (Duna és Sió mente, Gemenc, Mecsek ÉK-i kapuja, Gyulaji erdők, Bikács-Németkér), de a Tolna megyei célrendszer I.3.2. pontja – az építészeti értékek mellett- ezeket a területeket kiemelt turisztikai és rekreációs céllal jelöli.
Az OTrt-ben jelölten Tolna megye -Fejér és Békés mellett – az egyik leggazdagabb *kiváló termőhelyi szántó* tekintetében, mind a terület méretei, mind a termőföld minőségét tekintve. Ezért a célrendszer I.1.1 és I.1.2 pontja további kutatást és fejlesztést szorgalmaz mezőgazdasági és szőlészeti-borászati területeken a szomszéd megyék egyetemeivel együttműködve. Az I.2.3 pont pedig a mezőgazdaságon alapuló feldolgozóipart preferálja. Külön célrendszer foglalkozik a vidék fejlesztéssel (III.1) ezen belül a ökológiai és biogazdálkodással (III.2.5)
Kiváló termőhelyi erdőterület csak kisebb foltokban van a megyében (Gemenc, Gyulaj, Mecsek ÉK-kapuja) a célrendszer ezekkel turisztikai célként jelöli (I.3.2), erdőgazdálkodással a terv nem foglalkozik
Tájvédelmi szempontból kiemelten kezelendő övezet Tolna megye alapterületének közel 35-40 %-a. A célrendszer nem tervez olyan fejlesztéseket melyek a tájba jelentős beavatkozással bírnának.
Világörökségi terület nincs a megyében, de a *Világörökség várományos terület* a Duna mentén Dunaföldvártól Bátáig szinte egybefüggően a Római Limes vonala, és a megyében található Tájházak is az Országos program részeként a jelöltek listáján szerepelnek. A célrendszer I.3.1. pontja kiegészülve a helyi értékvédett kúriákkal, pincefalvakkal a turisztika gazdaságélénkítő megerősödését várja.
Vízminőség védelmi terület az OTrT alapján a megyében a Duna mente, ez az I.3.4. rekreációs céllal maradéktalanul teljesíthető.

Társadalmi egyeztetési változat

Nagyvízi meder az OTrT-ben a Duna és a Sió 20 km-es torkolati szakasza. Az országos célok (hajózhatóság) mellett a megyei célrendszer – az egyéb folyóvizekkel együtt- a III.1.7 célrendszerben kifejtett módon az öntözhető területeket kívánja bővíteni
Az OTrT-ben jelezett *kiemelt fontosságú honvédelmi* terület Tolna megyében két kisebb van (Simontornya, Medina) mellyel a megyei célrendszer érdemben nem foglalkozik.

3.2.3. A célrendszer kapcsolata a fontosabb ágazati koncepciókkal, tervekkel

A célrendszer kapcsolata a Nemzeti Vidékstratégiával

Átfogó célja: „Vidéki térségeink népességeltartó és népességmegtartó képességének javítása”
A Nemzeti Vidékstratégia átfogó célja és a megyei célrendszer „Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése” (III.2.) komplex specifikus célja messzemenően illeszkedik egymáshoz. A Vidékstratégia átfogó célján belül a megyei célrendszerben is megjelenik a *táji és épített környezet értékeinek megőrzése* a megye természeti erőforrásainak és épített környezetének szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása és tematikus összekapcsolása. /Az (I.3.) specifikus célban, azon belül a védett építészeti értékek gazdasági és turisztikai hasznosításának elősegítésében (I.3.1.) a kúriák és kiskastélyok jobb kihasználását illetően, a védett természeti területek (Gemenci-erdő, Völgység, Pacsmagi-tavak) fenntartható hasznosítása kapcsán (I.3.2.), valamint a Sió és a Duna turisztikai potenciáljának növelésében (I.3.3. és I.3.4.)./
A természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodás megjelenik: a megyei célrendszerben a gyógyvizek kínálatának kiterjesztésében (I.3.5.), a megújuló energiaforrásokra alapozó tamási kutatóközpont létrehozásában (I.1.3.), a nagymányoki és váraljai szén- és kőbányászat újraindításában (I.2.7.), a természetes vízbázisok, vízrendszerek mezőgazdasági hasznosításában, az öntözőrendszerek kiterjesztése révén (III.1.7.), a helyi megújuló energiaforrásokra (termálvíz, geotermikus energia, biogáz és biomassza) támaszkodó energiapolitikában (III.2.2.), valamint az ökotelepülések kivitelezésének gondolatában, a biogazdálkodás elterjesztésében (III.2.5.).
Az emberek és a közösség értékeire építés a megye szempontjából megjelenik a közösségfejlesztő szakemberek képzésétől kezdve (II.1.5.) a komplex közösségfejlesztő, identitástudat-formáló cselekmények ösztönzéséig, legyen szó a kulturális lehetőségek bővítéséről (II.2.5.) vagy sportegyesületek, sportolási lehetőségek támogatásáról (III.2.4.).
A hagyományok ápolása, mint értékrend elsősorban a vidéki térség gasztronómiai kínálatának további ösztönzésében, versenyképességében jelenik meg, a pincefalvak (I.3.6.) és a falusi vendégasztal (III.1.6.) révén.
A mezőgazdaságot és a nem mezőgazdasági tevékenységet folytató vidéki vállalkozások fejlesztése szintén átfogóan jelenik meg a megyei célrendszer egészében, hiszen mindhárom átfogó cél és azok specifikus céljai is kitérnek a kis- és középvállalkozások piaci esélyeinek javítására, melyek között is külön hangsúlyt kap a falvak vállalkozásösztönző, fiatalok letelepedését elősegítő gazdaságpolitikája (II.2.4.). Ehhez kapcsolódik a helyi mezőgazdasági alapanyagra épülő helyi feldolgozó- és élelmiszeripari kapacitások kiépítése is (I.2.3. és III.1.2.).

Társadalmi egyeztetési változat

A vidéken élők életminőségének átfogó javítása két önálló specifikus célt is képez a megyei célrendszerben, egyfelől a megye korszerkezetének fiatalítása érdekében a falusi életterek javításával (II.2.), valamint a népességmegtartó képesség javításával (III.2.).

A Vidékstratégia öt stratégiai céljából kettő jelenik meg mélyrehatóan a megyei célrendszerben, melyek teljes mértékben átszövik a megyei elképzeléseket. Az egyik a sokszínű és életképes agrártermelés, melyben fő szempont az *agrár- és élelmiszergazdaság életképességének növelése, piaci pozícióinak javítása*. Ez a célrendszerünket áthatja a termeléstől, termék előállítástól kezdve a csoportos termelői értékesítésig, marketing tevékenységig, kutatótevékenységig, szakoktatásig (I.1.1., I.1.2., I.2.1.). Az agrárgazdaság szinte minden ágazatára kitér a megyei elképzelés, így a szántóföldi növénytermesztésre, a kertgazdaságra, háztáji zöldség- és gyümölcstermesztésre, gyógynövénytermesztésre, borászatra, haltenyésztésre, valamint a tejiparra, a helyi feldolgozó- és élelmiszeriparra és a helyi piacok létrehozására.
A helyi, biológiai alapokra támaszkodó gazdálkodás is több ponton kerül említésre a megyei célrendszerben nemcsak a biotermesztés révén (III.2.5.), hanem a helyi termékek előállításával is (I.2.3., III.1.2., III.1.4.).
Az *üzemszerkezeti formák erősítése* elsősorban a termelői csoportok, TÉSZ-ek, BÉSZ-ek megalakulásának támogatásával (II.1.1.) és a különböző regionális klaszterek (I.2.5.) elérésével valósítható meg megyei szinten.
E sokszínű és életképes agrártermelés cél képezi a megyei célrendszer egyik legdominánsabb értékrendjét a Nemzeti Vidékstratégiából. A megyei tervezésben közvetetten hangsúlyt kap a kormányzati cél szerves részét képező tájfenntartó gazdálkodás, a nemzeti földtulajdonlás védelme, valamint az életképes gazdálkodást biztosító föld- és birtokpolitika.

A másik domináns cél, mely markánsan jelenik meg a megyei elképzelésekben is, a vidéki közösségek megerősítése, a vidéki népesség életminőségének javítása. Ennek alapvetései, mint a vidékről történő elvándorlás megállítása, fiatalok számára a helyben maradásra ösztönző feltételek kialakítása, a demográfiai egyensúly helyreállítása, a szolgáltatások elérhetőségének biztosítása, illetve a helyi közösségek megerősítése a megyei célrendszernek is szerves részét képezik, mind önálló stratégiai célként kiemelve. A megyei célrendszerben közvetetten jelenik meg a Vidékstratégia fenntarthatóságra, tájgazdálkodásra, önfenntartó gazdálkodásra, egészségbarát táplálkozáskultúrára, táj- és helyismeretre építő vidéki oktatáspolitikája, szaktanácsadó rendszere.
A Vidékstratégia élelmezési és élelmiszerbiztonságra törekvő specifikus célja közvetetten jelenik meg a megyei célrendszerben, mert van utalás az élelmiszerexportra, a bel- és külpiaci jelenlét növelésére és a magyar élelmiszer presztízsének javítására.
Természeti kincseink védelme, tájaink természeti értékei, erőforrásainak megőrzése azok kiemelt turisztikai hasznosításával együtt jelenik meg célrendszerünkben, valamint említést kap az ökologikus gondolkodás településtervezési alkalmazásában (III.2.5.), így a Nemzeti Vidékstratégiával összhangban közvetetten hangsúlyozza a vízbázisok védelmét, a táji sokféleséget és élővilág sokféleségét, a talaj védelmét, a környezetbiztonságot és a tájmegőrzést is.
A vidékfejlesztést szolgáló átfogó célunk és annak stratégiai céljai együttesen szolgálják a vidéki gazdaság létalapjainak biztosítását, a vidéki foglalkoztatás

Társadalmi egyeztetési változat

növelését. A megye aprófalvas térségeibe tervezett gazdaságfejlesztési programok, segítik az erdőgazdaságot, a kézműves és kisipari tevékenységet, a romák számára megélhetést biztosító gazdasági tevékenységeket és vállalkozási formákat, illetve a kulturális örökség érték alapú fejlesztését.

A célrendszer kapcsolata a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégiával

Átfogó célja: „A folytonosan változó társadalmi-humán-gazdasági-természeti külső környezethez való alkalmazkodóképesség feltételeinek biztosítása, az ahhoz szükséges kulturális adaptáció minőségi javítása”

A megyei célrendszerben a *társadalmi-humán* vonatkozások a II. átfogó célban és alpontjaiban jelenik meg: a gyakorlatorientált szakképzési rendszer kialakításában (II.1.1.), a szakképzési lehetőségek bővítésében (II.1.2.), az atomerőmű igényeihez igazodó műszaki képzés bővítésében (II.1.3.), az oktatás modernizálásában -a digitalizálás és e-oktatás segítségével (II.1.4.), valamint a közösségfejlesztő szakemberképzés megvalósításában (II.1.5.).
Humán és egyben gazdasági vonatkozás a családbarát foglalkoztatáspolitika, az atipikus foglalkoztatási lehetőségek kiterjesztésével (II.2.1.), valamint a bérház és háztáji program bevezetése kistelepüléseken (II.2.3.).
Gazdasági vonatkozású külső környezethez való alkalmazkodás a célrendszerünkben a logisztikai bázisok kialakítása (I.1.4. és I.1.5.), az ipari parkokhoz kapcsolódó inkubáció- és szolgáltatásbővítés (I.2.4.), a gazdasági klaszterek létrehozása (I.2.5.), a vidéki termelés fokozását elősegítő TÉSZ-ek, BÉSZ-ek létrehozása termékpályánként (III.1.1.), valamint a falusi turizmus erősítésére a falusi vendégasztal működtetésének elősegítése (III.1.6.).
A *természeti* környezethez való alkalmazkodás a célrendszerünkben megjelenik a megye természeti értékeire építő turisztikai hasznosításban (védett természeti területek I.3.2., Sió I.3.3., Duna I.3.4., gyógyvizek I.3.5.), a klímavédelemben (III.1.7.) és környezettudatos, helyi erőforrásra támaszkodó energiahasznosításban (III.2.2.), valamint az ökológiai településtervezés gondolkodásában (III.2.5.).
Alapvető célja:
Emberi erőforrások – cél a népességben stabil, egészséges, a kor kihívásainak megfelelő készségekkel és tudással rendelkező emberek alkotta, a kirekesztettséget fokozatosan csökkentő társadalom
Demográfiai vonatkozásban célrendszerünkben is megjelenik a bevándorlási politikára (C1.4.) ösztönző törekvés a III.2.6. pontban a vidéki letelepedést segítő támogatások bevezetésével, adókedvezmények nyújtásával. Önmagában a népességszám stabilizálása (C1.3), az idősek egészségmegőrzése (C1.11-12.) és társadalmi együttműködésben való szerepük biztosítása (C1.5), valamint a versenyképes munkabérek biztosítása (C1.2) célrendszerünk egészének törekvései, illetve a megye jövőképének meghatározása során mindez közvetlenül is megfogalmazódik. („Boldog, elégedett, aktív és egészséges emberek.”)
Az *egészségre* vonatkozó célok közvetlenül nem jelennek meg célrendszerünkben: halandóság csökkentése (C1.13), krónikus nem fertőző megbetegedések számának csökkentése (C1.12), egészségkockázatos magatartási formák arányának mérséklése (C1.11), valamint a környezeti kockázati tényezők mérséklése (C3.6). A betegségek megelőzése a célrendszerünkben az aktív élettel jelenik meg (a foglalkoztatottság növelésével és a szabadidő aktív eltöltéséve).

Társadalmi egyeztetési változat

Tudás témakörében nálunk a minőségi szakoktatás, a szakképzési rendszer bővítése, modernizálása, valamint a földrajzi hátrányokat leküzdő, esélyegyenlőséget teremtő távoktatás gondolata jelenik meg a II.1.1., II.1.2., II.1.3., II.1.4. pontokban, mely részben egyezik a Keretstratégia C1.6 céljával, az életen át tartó tanulással és a munkavégzéshez szükséges tudás, készségek és kompetenciák elsajátításával, valamint a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentésével. Az innováció (C4.5) és a tudásalapú gazdaság (C1.9) a gazdaságfejlesztési céljaink között jelenik meg az I.1.1., I.1.2., valamint I.1.3. pontokban, a helyi adottságainkra építő megyei K+F+I központok kialakításával.
A hétköznapi életstratégiákkal kapcsolatos ismeretek átadása (C1.10), az oktatásban töltött idő növelése (C1.7), az oktatási rendszer szelektivitásának csökkentése (C1.8) közvetlenül nem jelenik meg a célrendszerünkben.
A *társadalmi kohézió* törekvései, mint a szegénység és az etnikai alapú társadalmi kirekesztettség nem jelenik meg markánsan a célrendszerünkben.

Társadalmi erőforrások – cél a fenntarthatóságot támogató kultúra kialakítása, a fenntartható társadalom szempontjából pozitív értékek, erkölcsi normák és attitűdök erősítése
A bizalom infrastruktúrájának erősítését célzó pontok, mint a korrupció és gazdasági járadékvadászat elleni fellépés, az állami szabályozórendszer stabilitásának megteremtése, valamint a kormányzás kiszámíthatóságának erősítése nem jelennek meg a célrendszerünkben.
*A munka társadalmi körülményei*re vonatkozó célkitűzések közül a C2.5, mint a munkakörülményekkel való elégedettség és örömérzés növelése jelenik meg a célrendszerünkben elsősorban az atipikus foglalkoztatási lehetőségek kiterjesztésével, illetve a családbarát foglalkoztatáspolitika megteremtésével, a II.2.1. pontban.
A foglalkoztatottság javítása (C4.6) a vidéki emberek esélyegyenlőségén keresztül jelenik meg célrendszerünkben, a vidéki térségek helyi adókedvezmény támogatásával, vállalkozások támogatásával, ezáltal munkahelyek teremtésével (III.2.6.), illetve a II.2.1. pontban a nők foglalkoztatási helyzetének javításával, a közmunkaprogram racionalizálásával. A társadalmi kirekesztettség mérséklése (C2.1) direkten nem jelenik meg a célrendszerünkben.
A családi értékek erősítése párkapcsolatokhoz és házassághoz kapcsolódó értékrendje (C1.1 és C2.3) közvetlenül nem jelenik meg célrendszerünkben.
A múlt örökségének ápolása, kulturális szolgáltatások fejlesztését képező, illetve az identitás megerősítése (C2.6) megjelenik az épített örökség (egykori kúriák, kiskastélyok) védelmében, fenntartható hasznosításában, funkcióbővítésében (I.3.1.), valamint a megye hagyományos, régi múltú ipari ágazatainak újbóli felvirágoztatásában (tejipar I.2.1., bőr- és textilipar I.2.2., borászat és pincefalvak népszerűsítése I.3.6.), illetve a német nemzetiségi gyökerekre támaszkodó, német kapcsolatokat felhasználó gépgyártás erősítésében (I.2.6.). Továbbá a helyi identitás tudat erősítése önálló elemként is megjelenik célrendszerünk, a helyi közösségfejlesztő szakemberek képzésén, alkalmazásán keresztül.

Természeti erőforrások
A természeti erőforrás felhasználási korlátok érvényesítése (C3.1) és a termelési technológiai korlátok vagy termék szabványok érvényesítése azért nem jelenik meg a célrendszerünkben, mert Tolna megye a kevésbé környezetterhelő megyék közé tartozik, területén nem működnek magas kibocsátási értékekkel rendelkező üzemek.

Társadalmi egyeztetési változat

Biodiverzitás, megújuló természeti erőforrások témakörben a megye célrendszere kiemeli a megújuló energiaforrások hasznosítását a geotermikus-, nap- és szélenergia, a biomassza és biogáz, valamint a termálvíz jobb kihasználásával (III.2.2.), az ökologikus településtervezés szemléletével (III..2.5.) a környezettudatos építési módok alkalmazásával, biogazdálkodás elterjesztésével, természetközeli oktatás (erdei iskola) népszerűsítésével, valamint a megújuló energiafelhasználásra alapozott kutatóközpont létrehozásával Tamásiban (I.1.3.). A biodiverzitás, természetközeli értékek elsősorban turisztikai hasznosítással jelennek meg célrendszerünkben, mint a védett természeti területek, Gemenci-erdő, Völgység, Pacsmagi-tavak területén, Sió és Duna mentén megvalósítható vadász-, horgász-, valamint kerékpáros turizmus. Megjelenik a fenntartható mezőgazdaság is, öntözőrendszerek kiépítésével, az öntözhető területek növelésével (I.2.3.), valamint víztározók létesítésével, a klímaváltozás mezőgazdaságra gyakorolt negatív hatásainak csökkentésével (III.1.7.), mely igazodik a Keretstratégia talaj termőképességének fenntartása céljához (C3.4). Önmagában az ökoszisztéma-szolgáltatások kimerítésének megakadályozása, a természetes területek beépítési sebességének csökkentése és a fenntartható hozamon alapuló gazdálkodás (C3.5) az ökogazdálkodás, az agrárkörnyezet-gazdálkodás és az ökologikus gondolkodás népszerűsítésén keresztül jelenik meg a célrendszerünkben.
Az embert érő környezeti terhelések csökkentése (C3.6) azért nem jelenik meg markánsan a célrendszerben, mert a környezeti szennyezés mértéke nem jelentős a megyében, köszönhetően a fenntartott természetközeli állapotnak. A jövőbeli fejlesztések is a horizontális célok, elvek mentén valósulnak meg ez garantálja, hogy a megye továbbra is megőrzi természeti értékeit és gátat szab a nagy környezeti terheléssel, kárral járó beruházásoknak.
Nem megújuló természeti erőforrások ésszerű gazdálkodása a célrendszerben a szén- és kőbányászat újraélesztésével jelenik meg Nagymányok és Váralja térségében az I.2.7. pontban.

Gazdasági (fizikai) erőforrások – Fontos az önrendelkezés megfelelő szintjének fenntartása a gazdaságpolitikai döntésekben. Cél a fizikai tőke szelektív gyarapítása, a közösségi tőkejavak amortizációjának pótlása. Kiemelt feladat a vállalkozói réteg megerősítése, a hazai tőkebefektetések fokozatos növelése, külföldi kitettségünk csökkentése
A lokalizáció és a nemzetközi gazdasági kapcsolatok kihasználása közötti ésszerű arány megteremtése (C4.1) is és a helyi gazdasági kapcsolatok (pl. város és vidéke) erősítése (C4.2) is megjelenik a célrendszerben a helyben előállított termékek piaci értékesítésének elősegítésével, helyi bolthálózatokban történő értékesítéssel (III.1.4.), valamint a mezőgazdasági alapanyag szállítását kiszolgáló helyi és térségi logisztikai bázisok kialakításával (I.1.4., I.1.5.).
A vállalkozói tőke és az innováció erősítésén és a foglalkoztatás bővítésén belül a megye célrendszerében is megjelenik az üzleti környezet fejlesztése (C4.4) és az innovációs ráfordítások hatékonyságának növelése (C4.5) az egyes termelési ágazatokhoz kapcsolódó K+F+I ráfordítások támogatásán keresztül –borászati K+F központ Szekszárdon I.1.1., mezőgazdasági kutatóközpontok Dombóváron és Tamásiban I.1.2., energetikai K+F bázis Pakson és Tamásiban I.1.3.
A költségvetési politika államadósság csökkentés célja (C4.7) nem jelenik meg közvetlenül a megyei koncepcióban, sem az *életpálya-finanszírozás* jóléti célú átcsoportosítása (C4.8).

Társadalmi egyeztetési változat

A célrendszer kapcsolata a Magyar Növekedési Tervvel

Átfogó célja: „A hazai gazdaság nettó exportjának (külkereskedelmi kivitel és a behozatal különbsége) maximalizálása”

Az átfogó cél elérésének módjai a Magyar Növekedési Tervben:

Importkiváltó gazdaságpolitika a termelésben
A megyei fejlesztési koncepció célrendszere nagymértékben épít az importfüggetlenségre, mely konkrétan a helyi alapanyag előállításában, feldolgozásában, illetve helyi vagy regionális szintű értékesítésében, logisztikában és marketingtevékenységben nyilvánul meg. Ez egyaránt megjelenik a megye fő gazdasági ágazatának, a mezőgazdaságnak a tevékenységében, szerepében, az energiapolitikában (paksi atomerőmű bővítése, illetve a helyben is megtermelhető, természeti erőforrásokra építkező alternatív energiahasznosítás – gyógyvizek, geotermikus energia, nap- és szélenergia, biogáz és biomassza, stb.) és a helyi érdekeltségű nyersanyag-kitermelésben (szén- és kőbányászat újraindítása Nagymányok és Váralja térségében).

Importkiváltó gazdaságpolitika a felhasználásban
A megyei célrendszerben az importfüggetlen energiahasznosítás legmarkánsabban a helyi termelésű energia előállításban (III.2.2.), illetve a településtervezés ökológiai gondolkodásában, ökoházak, alternatív környezethasználatot eredményező építészetben biztosított (III.2.5.).

Az exportpiacokon jelenlévő magyar tulajdonú vállalkozások további terjeszkedésének elősegítése
A megyei célrendszer a Magyar Növekedési Terv gazdaságbővítési elképzeléseihez részben igazodik, figyelembe véve a megye eredendően fennálló, gyenge önálló külgazdasági kapcsolatait, export- és importfüggőségét. Az exportpiacra jutás a célrendszer I.2.6. pontjában jelenik meg, amely a Németországba irányuló autóipari és gépgyártási kapacitások bővítését, a Magyarországon hozzáadott termelési érték növelését és a beszállítói tevékenység fokozása révén a kisvállalkozások erősítését tűzi ki célul. Németország, mint exportpiaci célterület a jelentős mértékű Tolna megyei német származású lakosság, fennálló kulturális értékek, hagyományok és nyelvápolás miatt került stratégiai kiemelésre. Tolna megye esetében egyéb egész megyei területre kiterjedő külgazdasági vonatkozás nem határozható meg markánsan, a célrendszer a települési, mikrotérségi önálló gazdasági kapcsolatok keresését támogatja, mely magában foglalja a testvérvárosi, testvértelepülési gazdasági és kulturális kapcsolatok elmélyítését, a regionális, szubregionális érdekeltségű termelést, értékesítést, kutatás-fejlesztést, termelői érdekérvényesítést klaszterek létrehozásával, TÉSZ-ek, BÉSz-ek szerveződésének ösztönzésével, illetve egyetemek, kutatóbázisok technológiai, tudományos együttműködésével.

A Magyar Növekedési Terv gazdasági értéknövelő szempontjai, mint a befektetések ösztönzése, a kis- és középvállalkozások erősítése, a súlyponti ágazatok kiemelt kezelése, az elmaradott térségekbe történő kiemelt beruházás ösztönzés a megyei célrendszer alapját jelentik, igaz, nem külgazdasági kapcsolatok révén, hanem elsősorban helyi viszonyokra építkezve.

Társadalmi egyeztetési változat

A Magyar Növekedési Terv nem határoz meg Tolna megye területére külön növekedési tengelyeket, csomópontokat, melyek kiemelt, országos jelentőségű stratégiai szerephez jutnának, csupán közvetetten, a szabad vállalkozási zónák kialakításával biztosítja a megye legelmaradottabb térségének, a Tamási kistérségnek a jövőbeli ipari, gazdasági fejlesztési lehetőségeit, mely a megyei fejlesztési koncepció célrendszerének is hangsúlyos eleme a területi felzárkóztatás, belső perifériák oldása és a társadalmi-gazdasági problémák kezelése következtében.

A Magyar Növekedési Tervhez szorosan kapcsolódó Külgazdasági Stratégia elsőszámú külkereskedelmi célja, az *Erőteljes keleti nyitás* Oroszország tekintetében említendő a Tolna megyei célrendszerben, köszönhetően a paksi atomerőmű bővítésének orosz befektetői és üzemeltetői vonatkozásának.
A Külgazdasági Stratégia második stratégiai célja, az *Erős rácsatlakozás a nagy nyugat-európai exportőrökre* Tolna megye vonatkozásában Németország relevanciáját hozza, a már említett kulturális és gazdasági kapcsolatok, gyökerek révén.

A célrendszer kapcsolata az Új Széchenyi Tervhez

A megyei fejlesztési koncepció célrendszere értékrendjében, tervezési szemléletében felöleli az Új Széchenyi Terv mind a hét fő programjának célkitűzéseit.

Az Egészségipari program céljaiból a megyei célrendszerben is megjelenik az *elmaradott térségek felzárkóztatása*. A leghátrányosabb helyzetű Tamási kistérséghez és a belső perifériát képező Tolnai-Hegyhát aprófalvaihoz komplex felzárkóztató gazdasági és vidékfejlesztési programot rendeltünk, továbbá a szintén elmaradott Dombóvári kistérség is hangsúlyos szerephez jut a mezőgazdasági kapacitások, kutatás-fejlesztés, innovációs háttér megteremtése kapcsán.
A *geotermikus energia komplex hasznosítási lehetősége* gyakorlatilag minden Tolna megyei városban teret nyerhet a célrendszer alapján, hiszen a már meglévő gyógyturisztikai szolgáltatásokra, kiépített infrastruktúrákra épít, és a termálvíz energetikai hasznosítását fogalmazza meg. Tolna megye az egészségiparban ugyanis főként a gyógyvizek és gyógyfürdők turisztikai és orvosi, szakápolási rendszerét tudja minden igényt kielégítően képviselni. Tolna megye az egészségiparban főként a rehabilitáció területén tudott az elmúlt évtizedben jelentős mértékben fejlődni és a piaci igények és a fokozódó versenyhelyzet miatt is ezen terület továbbfejlesztése indokolt elsősorban.
Szintén az egészségipari program céljai jelennek meg a megyei célrendszerben a biotermelésen, illetve a gyógynövénytermesztés és feldolgozáson keresztül.

A Zöldgazdaság-fejlesztési program céljai közül a megújuló energiaforrások alkalmazása, az energiahatékonyság növelése, az energetikai célú kutatás-fejlesztés és az energetikai szakoktatás egyaránt megjelenik a megyei célrendszerben. Emellett a célrendszerünk kiegészül a biogáz- és biomassza üzemek telepítésével, a kistelepülések közlekedési lehetőségeinek gépjármű és járat racionalizálásával, a környezeti nevelés hangsúlyozásával, erdei iskolák támogatásával, ökotermelés, ökotelepülések, mint zöld mintaprojektek szorgalmazásával.

Társadalmi egyeztetési változat

A megyei célrendszer közvetlenül nem tér ki az Új Széchenyi Tervben alprogramként szereplő hulladékgazdálkodásra, világításkorszerűsítésre, zöldfoglalkoztatásra és zöld szakképzésre.

Az Otthonteremtési program céljai a megyei célrendszerben különösen a vidéki, falusi, elmaradott területekre összpontosulnak, kettős céllal: egyrészről a vidéki élettér javításával, a falusi lakásállomány és lakóinfrastruktúra modernizálásával, másrészről a falvak lakosságának növelésével, új betelepülők ösztönzésével. A megyei önkormányzat tehát társadalmi és területfejlesztési elképzeléseket egyszerre ötvözött e célok meghatározásakor. A vidéki bérház(lakás) és háztáji program (II.2.3.), a vonzó vidéki élettér kialakítása (II.2.2.) hangsúlyos a megye célrendszerében.

A Vállalkozásfejlesztési program céljai a megyei elképzelésekben mint a klaszterek, termelői csoportok, TÉSZ-ek, BÉSZ-ek szerepének növelése, a beszállítói kis- és középvállalkozások fejlesztése, a vidéki, elmaradott térségekbe irányuló vállalkozás- és beruházás-ösztönzés meghatározásán keresztül jelenik meg.

A Tudomány – innováció program céljai megyei vonatkozásban oktatási és gazdasági hatással számíthatók. A megyei szakképzések és felsőoktatási lehetőségek bővítése, a minőségi oktatás és nevelés, a régió egyetemeinek tudásalapú eszközeinek, módszereinek megjelentetése a megyei gazdasági és energetikai termelésben, innovációk támogatása, a magasabb hozzáadott értékű feldolgozóipar körülményeinek megteremtése, a K+F+I központok kialakítása funkcionális térségenként fogalmazódik meg célként Tolna megye esetében. Az Új Széchenyi Tervben hangsúlyos kreatív ipar a megyei elképzelésekben is szerepel (vonzó vidéki élettér kialakítása (II.2.2)).

A Foglalkoztatási program teljes mértékben rávetíthető a megyei célrendszerre is, mert minden, az Új Széchenyi Tervben meghatározott foglalkoztatás bővítésére irányuló cél, alprogram és prioritás önálló stratégiai célként, illetve prioritásként került meghatározásra, így a családbarát foglalkoztatáspolitika, a szakképzési rendszer piacképessé tétele, a mai technológiára alapozott, gyakorlatorientált szakképzés lehetőségeinek biztosítása, a vállalkozások ösztönzésének támogatása helyi adókedvezményekkel, vagy a magas élőmunka-igényű zöldség- és gyümölcstermesztés elterjesztése, a hátrányos helyzetű térségek, aprófalvak munkahelyteremésének, kis- és mikro-vállalkozásainak támogatása.

A Közlekedésfejlesztési program céljai a megyei koncepció célrendszerében elsődlegesen a logisztika szerepének fokozásával, a vidéki térségek közlekedési lehetőségeinek javításával és a közlekedési ágazatok elkülönülő fejlesztési irányaival jelenik meg. Elképzeléseink szerint javítható a megye lakosságának mobilitása, a közlekedésből adódó környezetterhelés mértéke, az áruforgalom hatékonysága és a turisztika potenciális lehetősége (vízi és kerékpáros turizmus).

Társadalmi egyeztetési változat

4. A terület felhasználás alapelveit lefektető koncepció

4.1. Stratégiai térstruktúra bemutatása

A megye térszerkezetére jellemző, hogy nem a megyeszékhelyre koncentrált, hanem az egyes kistérségek, tájak önállósága, külső kapcsolatai a jellemzőek. A megye városai a Duna mentén (Dunaföldvár, Paks, Tolna, Szekszárd, Bátaszék), illetve Tamási és Gyönk kivételével a megyehatáron (Bonyhád, Nagymányok, Dombóvár, Simontornya) helyezkednek el, ami igazolja, hogy a megye térszerkezete nem kiegyensúlyozott.

A területi fejlődés alakulását alapvető mértékben befolyásolta az a körülmény, hogy a megye területét az észak-déli irányban fekvő Tolnai-hegyhát kettéosztja és bizonyos szempontból folyamatosan akadálya volt a kapcsolatok fejlődésének. A megye kistérségei, illetve a nyugati és keleti része közötti együttműködés lényegében nem alakult ki sem társadalmi, sem gazdasági szempontból és az egyes kistérségek fejlődése is eltér, a fő észak-dél irányú közlekedési főútvonal a 6-os főút volt Tolna megye fejlődési tengelye. A Budapest – Pécs – országhatár között futó főút, amely a Dunával párhuzamosan haladva felfűzte és tulajdonképp fejlesztette a megye gazdaságilag amúgy is fejlettebb részét.

A 63-as főút hasonlóképp észak-dél irányban Szekszárd (Tolna) – Székesfehérvár között teremtett közúti kapcsolatot. Kelet-nyugat irányú jelentős közúti és így gazdasági kapcsolt sincs például Paks és Tamási vagy Szekszárd és Dombóvár között. A 65-ös főút Szekszárd – Siófok északnyugat-délkelet irányban pedig ferdén szeli át a megyét, így érdemi kapcsolatot nem teremtve a megye keleti és nyugati részei között.

Megépült a Szekszárdi Duna-híd és az M9-es félpályás az 6-os és az 51-es főút közötti szakasza. Az elmúlt években megépült az M6-os autópálya teljes Tolna megyei szakasza és Budapest és Pécs között is autópályán lehet közlekedni. Ez a már üzemelő két új gyorsforgalmi út a megye térszerkezetében jelentős változást hozott, ám igazából a meglévő tendenciát és fejlettséget, azaz a meglévő különbségeket tovább erősítette.

A Paksi és a Szekszárdi kistérség volt eddig is Tolna megye két legfejlettebb, gazdaságilag legerősebb kistérsége, az új országos, nemzetközi kapcsolatokat is erősítő fejlesztések pedig épp ebben a két legfejlettebb térségben valósultak meg.

Az M6-os gyorsforgalmi út egyre jobban felerősíti az itt lévő települések gazdasági jellegű fejlesztési szándékait. A mellékúthálózat kismértékű módosításával tovább javítva az autópályával való kapcsolatot a két kistérségben újabb fejlesztési területek létesülnek majd.

Annak érdekében, hogy az autópályától távolabbi, gazdaságilag elmaradott kistérség, mint például a megye csaknem egyharmadát kitevő Tamási kistérség, illetve a Dombóvári és a Bonyhádi kistérség elsősorban apró-és kistelepüléseinek további gazdasági és társadalmi leszakadását mérsékeljük és felzárkóztatását elősegítsük, szükséges új, hatékony térségfejlesztési eszközöket alkalmazni. A fejletlen területeknek a fejlett területektől történő további leszakadását hivatott fékezni az a kormányzati szándék is, mely létrehozta a „szabad vállalkozási zónákat” az ország legfejletlenebb területeinek hatékony – elsősorban gazdasági célú – felzárkóztatására. Az országos szándék ellenére Tolna megye szempontjából további ösztönzőkre, önálló térségfejlesztési programra és „Kiemelten fejlesztendő térség” kijelölésére van szükség a területi különbségek mérséklésére, illetve a leszakadt térségek, települések felzárkóztatására.

Társadalmi egyeztetési változat

A már megépült és az országos tervben (OTrT) szereplő közlekedési hálózat szerint a Tamási kistérség megközelíthetősége a megyeközponttal, és a megye fejlettebb keleti részeivel való kapcsolat-rendszere nem változik alapvetően. Az M9-es gyorsforgalmi út továbbépítése szempontjából várható, hogy Kaposvár – Bonyhád közötti szakasz készül el a következő ütemben 2020-ig. Ezzel a fejlesztéssel a megyehatárhoz közel és részben Baranya megye területét is érintve, de létrejönne a megye keleti és nyugati része között egy valódi, eddig hiányzó gyorsforgalmi közúti kapcsolat, amely jelentős fejlesztéseket eredményezhet a Bonyhádi és Dombóvári kistérség területén és lehetőséget teremt Dombóvár számára, hogy a Dél-Dunántúli Régió közepén elhelyezkedő város regionális szintű logisztikai központtá váljon. Várhatóan 2030-ig az M9 autóút teljes kiépítése esetén az országon belüli kelet-nyugati kapcsolatok egyik legjelentősebb gyorsforgalmi útja épül majd meg további lehetőséget teremtve Tolna megye és települései számára. Az M9 gyorsforgalmi út hálózati szerepe az új szekszárdi-híd megépítésével meghatározó jelentőségű, nemcsak a térség forgalmát, hanem Dél-Magyarországot illetően is. Keleti irányban az M5 autópályához, nyugati irányban Szekszárd, Bonyhád, Dombóvár, Nagykanizsa összekötésével az M7 autópályához csatlakozik, így a Dunántúl és az Alföld déli részeinek összekapcsolását teremtheti meg.
A térszerkezet a fent említett okok miatt várhatóan 2030-ig sem lesz egységes. Egyes térségek az adottságaikból adódóan nagyobb mértékben fejlődnek majd.
A megye gazdasági térszerkezetét vizsgálva (Bennett-féle mutató alkalmazásával) az 5 kistérség közül ebben az esetben is a Paksi ill. a Szekszárdi kistérség a kiemelkedő – a Paksi magasan átlag fölötti, a Szekszárdi pedig átlag fölötti besorolású. A kistérségek vizsgálatához alkalmazott mutatók leginkább a helyi gazdaság működésében felfedezhető differenciákat emelik ki.

A Tolna Megyei Területfejlesztési Koncepció egyik legfontosabb célja, hogy a megye fejletlenebb térségeiben, hátrányos helyzetű településein is beindítson a helyi erőforrásokra, a helyi értékekre és humán erőforrásra alapozva olyan gazdaságfejlesztési folyamatokat, melyek mérséklik a további gazdasági leszakadást és elősegítik a felzárkózást a megye fejlettebb területeihez.

A Kiemelten fejlesztendő térségre önálló térségfejlesztési programot készítünk, amit a területfejlesztési koncepció csak említés szintjén tartalmaz, de a programozás keretében részletesen stratégai és operatív program keretében, illetve a projektek (projekt javaslatok) szintjén is meg kívánunk jeleníteni. A beavatkozásoktól azt várjuk, hogy a gazdasági térszerkezetben érezhető változások indulnak el 2014-2020-között.

Társadalmi egyeztetési változat

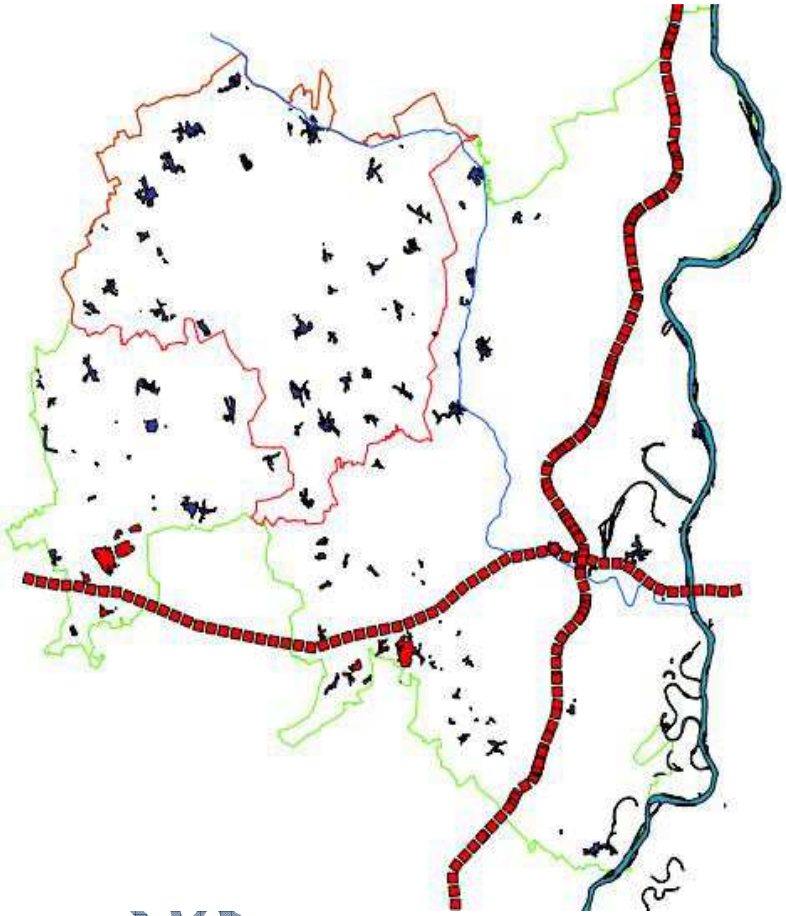

5. számú ábra: Tolna megye térszerkezetére (gazdasági térszerkezet) 2030-ig jelentősebb hatást kiváltó beavatkozások (Tolna megye Kiemelten fejlesztendő térsége (Tamási kistérség területe, leghátrányosabb helyzetű települések), az M9-es gyorsforgalmi út kiépülése kapcsán fejlesztéssel közvetlenül érintett települések)

Társadal

A Kiemelten fejlesztendő térség hátrányos helyzetű, kiemelten támogatandó nagyközségei, községei

A listába azon települések kerültek, melyek munkanélküliségi rátája 20% vagy azt meghaladó mértékű és/vagy lakosságszámuk 500 fő alatti és/vagy a Tamási kistérségben fekszenek (kivéve Tamási városát), mely terület a megye leghátrányosabb helyzetű kistérsége, illetve szabad vállalkozási zóna besorolást is kapott.

1. Attala	20%-os munkanélküliség
2. Báta	34,3%-os munkanélküliség
3. Bátaapáti	396 lakos
4. Belecska	420 lakos, LHH
5. Bikács	33,7%-os munkanélküliség, 433 lakos
6. Bogyiszló	21,3%-os munkanélküliség
7. Bonyhádvarasd	402 lakos
8. Csibrák	36%-os munkanélküliség, 326 lakos
9. Dalmand	20,8%-os munkanélküliség
10. Diósberény	26,5%-os munkanélküliség, 353 lakos
11. Döbrököz	26,6%-os munkanélküliség
12. Dúzs	31,7%-os munkanélküliség, 267 lakos, LHH
13. Értény	45%-os munkanélküliség, LHH
14. Felsőnyék	20,4%-os munkanélküliség, LHH
15. Fürged	40,7%-os munkanélküliség, LHH
16. Gerjen	22%-os munkanélküliség
17. Grábóc	27,9%-os munkanélküliség, 180 lakos
18. Gyulaj	31,3%-os munkanélküliség
19. Hőgyész	LHH
20. Iregszemcse	LHH
21. Izmény	20,6%-os munkanélküliség
22. Jágónak	42%-os munkanélküliség, 229 lakos
23. Kajdacs	23,3%-os munkanélküliség
24. Kalaznó	30,2%-os munkanélküliség, 145 lakos, LHH
25. Keszőhidegkút	20%-os munkanélküliség, 204 lakos, LHH
26. Kismányok	329 lakos
27. Kisszékely	297 lakos, LHH
28. Kistormás	331 lakos
29. Kisvejke	20%-os munkanélküliség, 406 lakos
30. Kocsola	34,2%-os munkanélküliség
31. Koppányszántó	24,4%-os munkanélküliség, 310 lakos, LHH
32. Kölesd	22,9%-os munkanélküliség
33. Lápafő	41,3%-os munkanélküliség, 153 lakos
34. Magyarkeszi	30,2%-os munkanélküliség, LHH
35. Miszla	34,1%-os munkanélküliség, 272 lakos, LHH
36. Mórágy	26,3%-os munkanélküliség
37. Mőcsény	367 lakos
38. Mucsfa	387 lakos

Társadalmi egyeztetésre változat

39. Mucsi	41,7%-os munkanélküliség, 454 lakos, LHH
40. Murga	25%-os munkanélküliség, 53 lakos
41. Nagykónyi	35,1%-os munkanélküliség, LHH
42. Nagyszékely	28,9%-os munkanélküliség, 437 lakos, LHH
43. Nagyszokoly	48,8%-os munkanélküliség, LHH
44. Nagyvejke	146 lakos
45. Nak	28,7%-os munkanélküliség
46. Ozora	29,2%-os munkanélküliség, LHH
47. Pálfa	24,3%-os munkanélküliség
48. Pári	27,3%-os munkanélküliség, LHH
49. Pincehely	20,2%-os munkanélküliség, LHH
50. Regöly	LHH
51. Sárpilis	28,5%-os munkanélküliség
52. Sárszentlőrinc	32,1%-os munkanélküliség
53. Szakadát	21,1%-os munkanélküliség, 238 lakos, LHH
54. Szakály	LHH
55. Szakcs	22,4%-os munkanélküliség
56. Szárazd	28,1%-os munkanélküliség, LHH
57. Tolnanémedi	24%-os munkanélküliség, LHH
58. Udvari	24,6%-os munkanélküliség, 400 lakos, LHH
59. Újireg	293 lakos, LHH
60. Váralja	21,7%-os munkanélküliség
61. Várong	44,4%-os munkanélküliség, 147 lakos
62. Varsád	26,7%-os munkanélküliség, 372 lakos, LHH
63. Závod	293 lakos

(A táblázatban szereplő lakosságszám adatok 2012. januári, a munkanélküliségi adatok a 2012. decemberi állapotot tükrözik.)

M9-es gyorsforgalmi út tervezett Kaposvár – Bonyhád közötti nyomvonala által fejlesztéssel közvetlenül érintett Tolna megyei városok és falvak

Érintett városok: Dombóvár, Nagymányok, Bonyhád

Bonyhádi kistérségben érintett falvak:

- Bonyhádvarasd
- Aparhant
- Izmény
- Györe
- Kismányok
- Váralja

Dombóvári kistérségben érintett falvak:

- Csikóstőttős
- Kaposszekcső
- Jágónak
- Kapospula
- Attala

Társadalmi egyeztetési változat

5. A fejlesztés eszköz-és intézményrendszere

5.1. A prioritások azonosítása

1. prioritás: Megyei komplex térségfejlesztési programok

- szabad vállalkozási zóna (Tamási térsége)
- kiemelten fejlesztendő térség (a megye középső, aprófalvas városhiányos térsége)
- rekreációs térségek (Duna-mente, illetve Sió-mente)
- funkcióbővítő és szociális célú településfejlesztés
- közösségvezérelt helyi programok

2. prioritás: Gazdaság

- K+F+I potenciál erősítése
- ipari parkok és logisztikai központok kialakítása és szolgáltatásainak fejlesztése
- vállalkozásfejlesztés (ágazati preferenciával, turizmus is)
- agrárvállalkozások versenyképességének javítása
- piaci szereplők térségi gazdasági, tudományos együttműködés erősítése

3. prioritás: Környezet, energetika és közlekedés

- térségi elérhetőség és mobilitás javítása
- igényalapú közösségi közlekedés fejlesztése
- klímavédelmi beruházások támogatása (vízrendezés, vízvisszatartás, öntözés)
- helyi természeti erőforrásokra alapozott energiatermelés erősítése

4. prioritás: Társadalom

- keresletvezérelt szakképzési és felnőttképzési rendszer kialakítása
- minőségi oktatáshoz, egészségügyi és szociális ellátáshoz való egyenlő esélyű hozzáférés megteremtése
- közösségfejlesztés

5.2. Felelősség és intézményrendszer – A koncepció üzenetei

A fejezet célja, hogy kijelölje a későbbi programozás tárgykörét, azaz nagyvonalakban ismertesse a megyei önkormányzat, mint a koncepció tervezésért felelős szerv lehetséges szerepét annak megvalósításában és végrehajtásában – teszi mindezt úgy, hogy jelenleg nem áll rendelkezésre az ehhez szükséges valamennyi információ.

Társadalmi egyeztetési változat

A megyei területfejlesztési koncepciók kidolgozását támogató útmutató alapján itt szükséges meghatározni a tervezés felelősének kompetenciájába eső témákat, területeket (is), azaz jól lehatároltan el kell tudni különíteni, hogy:

- a koncepció mely részére épülhet a megye általi vállalásaként felfogható program vagy projekt, illetve
- a koncepció mely részei esnek kívül a megye felelősségének kompetenciáján, ennél fogva más felelős szereplők számára felfogható üzenetekként értelmezhetők.

Az utóbbi kategóriába sorolható tématerületek meghatározása egyszerűbb feladat. A koncepció útmutató szerint elvárt címzetti csoportoknak szóló legfontosabb üzenetei az alábbiak szerint azonosíthatók:

Közszférán kívüli szereplőknek:

- civil szervezetek: aktív szerepvállalásukkal segítség a kulturális- és sportlétesítmények új élettel való megtöltését; aktív közösségfejlesztő munkával erősítsék a helyi identitástudatot; ennek érdekében működjenek közre közösségfejlesztő szakemberek képzésében és alkalmazásában;
- egyházak: lásd. civil szervezetek;
- gazdasági szereplők: aktív közreműködésükkel segítség elő a termelői együttműködések létrehozását; a piaci együttműködés elmélyítésével vállaljanak szerepet a K+F+I és logisztikai tevékenységek fejlesztése terén; eszközöljenek beruházásokat a hagyományosan jelenlévő ipari ágazatokban (különösen a mezőgazdasági termékek előállítását, feldolgozását és értékesítését célzó beruházásokra a vidékies térségekben); a gyakorlati oktatásban való közreműködésen keresztül vállaljanak szerepet az igényekhez igazodó, gyakorlatorientált szakképzési rendszer kialakításában; az atipikus foglalkoztatási formák szélesebb körű alkalmazásával járuljanak hozzá a kedvezőtlen demográfiai folyamatok negatív hatásainak mérsékléséhez;

Ágazatok:

- gazdaságpolitika: a szabályozási környezet módosításával (pl. szabad vállalkozási zóna, egyéb adókedvezmények) ösztönözze vállalkozások indítását (fiatalok, pályakezdők vállalkozóvá válását), betelepülését, munkahelyek létrehozását; segítse elő a hagyományosan jelenlévő ipari ágazatokba történő beruházásokat (különösen a helyi mezőgazdasági alapanyagokra épülő magas hozzáadott értékű élelmiszer- és feldolgozóipari kapacitások kiépítését); ösztönözze az atipikus foglalkoztatási formák szélesebb körű elterjedését, hozzájárulva ezáltal a demográfiai folyamatok kedvezőtlen hatásainak mérsékléséhez;
- közlekedéspolitika: a közlekedési infrastruktúrába történő befektetések révén ösztönözze a beruházásokat, új vállalkozások létrehozását és a munkahelyteremtést, javítsa a mobilitás, a munkába járás feltételeit; teremtse meg a rugalmas, igényvezérelt közösségi közlekedés lehetőségét, biztosítva az egyenlő esélyű hozzáférést;

Társadalmi egyeztetési változat

- kitermelő ágazati politikai, energia és klímapolitika: vizsgálja meg térség ásványkincs-készlet termelési/hasznosítási lehetőségét; a Paksi Atomerőmű tervezett bővítésével járuljon hozzá a térség gazdasági fejlődéséhez; a természeti energiaforrások (geotermikus-, nap- és szélenergia, biomassza, biogáz és termálvíz) tudatos használatával biztosítsa a helyi erőforrásokra támaszkodó energiatermelés feltételeit; lásd. még környezetpolitika;
- környezetpolitika: a klímaváltozás hatásainak mérséklése, a mezőgazdaság termelékenységének javítása, az épített környezet védelme érdekében teremtse meg a víztározó-kapacitások kialakításának, a meglévő öntözőművek- és rendszerek, stb. fejlesztésének lehetőségét;
- agrárpolitika, élelmiszergazdaság: mezőgazdasági alapanyagokra épülő, nagy hozzáadott értékű termék előállításának, feldolgozásának, piaci értékesítésének feltételeinek javításával járuljon hozzá az agrárgazdaság fejlődéséhez; folytasson központi agrármarketing tevékenységet; ösztönözze a termelői együttműködéseket;
- vidékfejlesztés: a koncepció értelmezése szerint elsősorban területi szempont, sem mint ágazati politika, így a szektoriális logika mentén megfogalmazott üzenetek hangsúlyosan kell, hogy a vidékies térségekben (is) érvényesüljenek;
- egészségügyi politika: mindenki (különösen a vidékies térségekben élők) számára biztosítsa az azonos minőségű egészségügyi ellátáshoz, szociális alapellátáshoz való hozzáférést;
- szociálpolitika: a szabályozási környezet módosításával segítse elő a kedvezőtlen demográfiai folyamatok megállítását, visszafordítását, mérsékelve annak a térséget sújtó negatív hatásait;
- oktatáspolitika: segítse elő a munkaerő-piaci irányultságú, keresletvezérelt szak- és felnőttképzési rendszer kialakítását, a képzési lehetőségek bővítését; az oktatás modernizációját (digitalizálás, e-oktatás);
- kultúrpolitika: a koncepció nem fogalmaz meg közvetlen üzeneteket ezen ágazat számára, a tervezés következő szakaszaiban kerülhet megfogalmazásra;
- központi közigazgatás-szervezési politika: a koncepció nem fogalmaz meg közvetlen üzeneteket ezen ágazat számára, a tervezés következő szakaszaiban kerülhet megfogalmazásra;
- önkormányzati politika: a helyi szabályozási környezet módosításával (pl. helyi adókedvezmények) ösztönözze külső vállalkozások betelepülését, új vállalkozások indítását, a munkahelyteremtést; helyi fejlesztési programok kidolgozásán keresztül biztosítsa a település funkcióbővítő (közösségi, kulturális, stb.) fejlesztésének lehetőségét; a térség népességmegtartó képességégének erősítése céljából teremtse meg a lehetőségét helyi programok (bérlakás, háztáji, stb.) megvalósításának;
- igazságügyi politikai: a koncepció nem fogalmaz meg közvetlen üzeneteket ezen ágazat számára, a tervezés következő szakaszaiban kerülhet megfogalmazásra;

Társadalmi egyeztetési változat

- honvédelmi politika: a koncepció nem fogalmaz meg közvetlen üzeneteket ezen ágazat számára, a tervezés következő szakaszaiban kerülhet megfogalmazásra.

Egyéb szereplők:

- Szomszédos és más megyék: az együtt gondolkodás feltételeinek megteremtésén keresztül járuljon hozzá a térségi együttműködés előmozdításához, a kölcsönös érdekeltségen alapuló fejlesztések megvalósításához, az abban rejlő lehetőségek kihasználásához (pl. felsőoktatás, K+F+I: Pécsi Tudományegyetem, Kaposvári Egyetem, Budapesti Műszaki Egyetem; kitermelőipar: szénbányászat; turizmus: Sió-csatorna)

A további lehetséges címzetti körökre (más megyékben található települési önkormányzatok, járási hivatalok, helyi fejlesztési programok) vonatkoztathatóan a koncepció nem fogalmaz meg konkrét üzenetet, illetve a fent strukturált logika mentén az korábban már bemutatásra került (a megye települési önkormányzatai, lásd. önkormányzati politika).

A megyei koncepciónak nem feladata, hogy konkrét fejlesztések, projektek, szereplők vagy időzítés mellett elkötelezze a megyét, mivel az már program szinten definiálható elvárás, ugyanakkor a térség számára meghatározott jövőképből, a kitörési pontokból – elsősorban a fejlesztési célok rendszeréből – kiolvashatók az egyébként már beavatkozási szinten is értelmezhető elemek.

Ha a koncepcióra épülő megyei program kereteinek meghatározását a területfejlesztésre fordítható források oldaláról közelítjük meg, akkor kijelenthetjük, hogy a megyei fejlesztések megvalósítására döntően európai uniós források felhasználásával nyílik majd lehetőség. Ennek ismeretében a megyei program intézményrendszere szervesen illeszkedik a Strukturális Alapok és a Kohéziós Alap hazai intézményrendszeréhez.

A területfejlesztéssel és a területrendezéssel összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXCVIII. törvény a területfejlesztés intézményrendszere vonatkozásában alapvető módosításokat hajtott végre: a fejlesztési tanács intézménye mind regionális, mind megyei, mind kistérségi szinten megszűnt, a korábban ötszintű területfejlesztési intézményrendszer három területi egységre: országos, megyei, és települési szintre koncentrálódik. Az átalakítás mintegy előzményeként értelmezhető a helyi önkormányzatokról szóló törvényben rögzített új feladatelosztás, melynek értelmében a területfejlesztési és területrendezési feladatok címzettjei a megyei önkormányzatok lettek.[1]

A 2014-2020-as Európai Uniós programozási időszak területfejlesztési tervezése kapcsán a megyei, regionális szintek, illetve a szaktárcák közötti szakmai koordináció és a tervezési feladatok elvégzéséhez szükséges módszertani útmutatók elkészítése részben a gazdaságpolitikáért felelős miniszter irányítása alatt működő központi szerv, a Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal, részben a Nemzetei Fejlesztési Minisztérium, illetve a Miniszterelnökség feladata lesz. A 140/2012 (VII.2.) Kormányrendelettel került létrehozásra a Nemzeti Fejlesztési Kormánybizottság, melynek feladata az uniós forrásokkal összefüggő döntések meghozatala. Az NFK elnöke a miniszterelnök, tagjai a Miniszterelnökséget vezető államtitkár, a fejlesztési és a nemzetgazdasági miniszter.

[1] összefoglalás a helyzetértékelő munkarész *2.3/b A területfejlesztés intézményrendszere* c. fejezete alapján

Társadalmi egyeztetési változat

A megyék területfejlesztésben betöltött szerepét tovább erősítette a 2014–2020 közötti európai uniós fejlesztési források felhasználásának tervezésével és intézményrendszerének kialakításával összefüggő aktuális feladatokról szóló 1600/2012. (XII. 17.) Korm. határozat, melynek értelmében a megyék meghatározó szerepet kaptak a területfejlesztési források felhasználásának tervezésében, jelesül biztosítani kell hatékony közreműködésüket a területi operatív programok tervezésében.
Az egyébként az operatív programok körét is jóváhagyó rendelet elfogadásával a Közösségi Támogatási Keret (KTK) honi intézményrendszerének átalakulása is kezdetét vette – a 2014-2020. évi programok a 2007-2013 években működtetett intézményi struktúrától merőben eltérő formában kerülnek végrehajtásra. A Kormány döntése értelmében az uniós fejlesztési források felhasználását központi koordinációval működő decentralizált intézményrendszernek kell támogatnia, amelyben hatékony központi koordináció mellett érvényesül az ágazati szakpolitikákért felelős tárcák tervező és irányító szerepe. Ennek érdekében a források felhasználásában meghatározó szereppel bíró, az egyes operatív programokhoz kapcsolódó irányító hatóságok (IH) az ágazati szakpolitikákért felelős tárcákhoz kerülnek.

Operatív program (indikatív megnevezés)	**Forrás**	**Szakmai tartalom meghatározásáért első helyen felelős tárca**	**Irányító hatóság elhelyezése**
Gazdaságfejlesztési és Innovációs OP (GINOP)	ERFA	NGM	NGM
Versenyképes Közép-Magyarország OP (VEKOP)	ERFA	NGM	NGM
Terület- és Településfejlesztési OP (TOP)	ERFA	NGM	NGM
Intelligens Közlekedésfejlesztési OP (IKOP)	ERFA, KA	NFM	NFM
Környezeti és Energetikai Hatékonysági OP (KEHOP)	ERFA, KA	NFM, VM	NFM
Emberi Erőforrás Fejlesztési OP (EFOP)	ERFA, ESZA	EMMI	EMMI
Koordinációs OP (KOP)	KA	ME	ME
„Vidékfejlesztés, halászat” OP	EMVA, ETHA	VM	VM

A 2014–2020 közötti európai uniós források felhasználását biztosító operatív programok szerkezete

A IH-k átszervezésével párhuzamosan várhatóan változás kíséri majd az alapok kezelése során eljáró szervezeteket, azaz a közreműködő szervezetek (KSZ) is. Az intézményrendszer szükségszerű átalakításának továbbgondolására a Széchenyi Programiroda kapott felhatalmazást a Kormánytól az 1046/2013. (II.5.) Korm. határozata alapján. A kifizetési kérelmek összeállítására és benyújtására, a kifizetések fogadására kijelölt szervezet az igazoló hatóság jelenleg a Magyar Államkincstár (MÁK). Az irányítási és ellenőrzési rendszerek hatékony, eredményes és gazdaságos működésének biztosításáért az ellenőrzési hatóság, a Kormányzati Ellenőrzési Hivatal (KEHI) felel. A megyei önkormányzatok, vagy közös képviseletük az operatív programok (különösen a Terület- és Településfejlesztési Operatív Programra) monitoring bizottságában és döntés előkészítő bizottságaiban kaphatnak szerepet.

Társadalmi egyeztetési változat

6. számú ábra: Európai uniós fejlesztési források felhasználását biztosító tervezett intézményrendszer

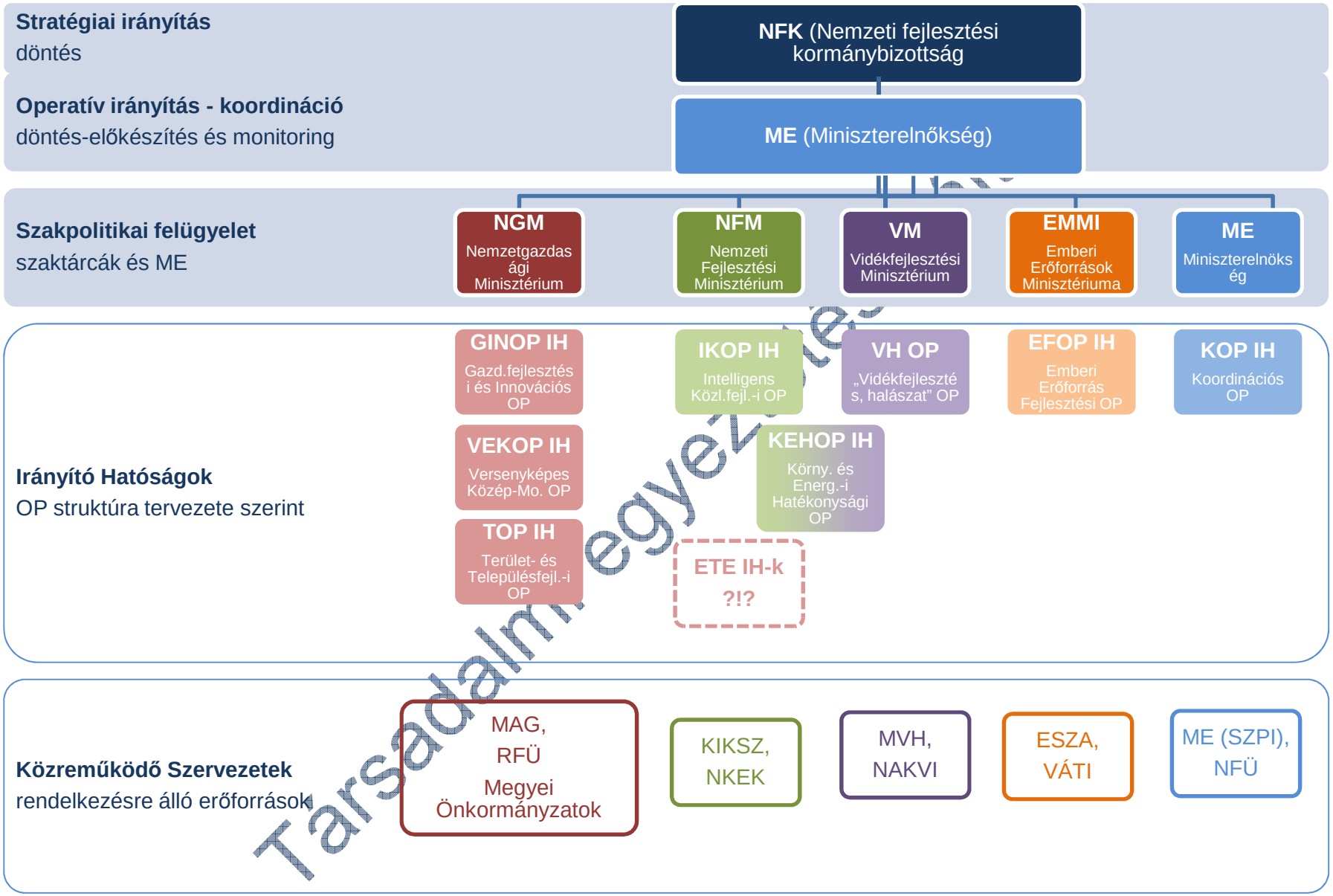

Társadalmi egyeztetés

6. A tervezési folyamat, a társadalmasítás és legitimáció leírása

A tervezési folyamat előkészítő fázisában elkészítettük azt a helyzetértékelő dokumentumot mely megalapozta a területfejlesztési koncepció célkitűzéseit. A helyzetfeltáró munkarészek (helyzetelemzés, helyzetértékelés) elkészítése a 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet alapján történt. Munkánk fő célja a megye helyzetének minél alaposabb feltárása volt, éppen ezért a rendelkezésre álló szakmai anyagok és a bekért legfrissebb (KSH adatok) mutatószámokon túlmenően számos személyes találkozóra (mikrotérségi találkozó) is sor került a megye teljes területét felölelve, melynek keretében a térségfejlesztésben, településfejlesztésben érintett szereplők elmondhatták véleményüket és információt is cserélhettek egymás között.

A személyes találkozókkal egy időben a megye mind a 109 települése tekintetében - az önkormányzatok esetében - kérdőíves felmérést készítettünk, melyben a korábbi finanszírozási időszak tapasztalatairól és a megvalósított fejlesztésekről kértünk információt, valamint rákérdeztünk a településeket jelenleg jellemző problémákra és a középtávú (2014-2020) fejlesztési elképzelésekre is. A megyei helyzetfeltáró munkarészek elkészítése során figyelembe vettük az Európai Unió 2014-2020-as programozási időszakára vonatkozó jogszabályait, ajánlásait, különös tekintettel az Európa 2020 stratégiára és annak célterületeire.

Az adatgyűjtés során döntően másodlagos forrásból származó információkra támaszkodtunk (már meglévő megyei vagy megyét érintő tanulmányok feldolgozása és szintetizálása), kisebb mértékben primer adatokra is támaszkodtunk, melyeket a MTFK tervezése során összegyűjtöttünk, ebből következtetéseket vontunk le és elemzéseket jelenítettük meg. A helyzetfeltáró munkarészben vizsgáltuk a megye demográfiai, gazdasági, turisztikai, mezőgazdasági, humán szolgáltatási és közlekedési, környezeti és kommunális infrastrukturális helyzetét. A helyzetértékelés kitér ugyanakkor a megye külső környezetének vizsgálatára, a belső erőforrások vizsgálatára térképi megjelenítésekkel. A tervezési munka során áttekintettük a megyét érintő ágazati koncepciókat, területfejlesztési elképzeléseket és hatályos területi terveket. Munkánk során újra felkerestük a megye területfejlesztésben érintett főbb szereplőit, partnerségi tervet készítettünk az érintettek bevonására, a velük való folyamatos kapcsolattartásra. Kiértékeltük a megyei területfejlesztéshez kapcsolódó eszköz-és intézményrendszert.

Az összegyűjtött adatok az elvégzett elemzések és az azokból levonható következtetések után elkészítettük Tolna megye helyzetértékelését (SWOT elemzés, fejlesztési irányok bemutatása és a lehetséges cselekvési területek meghatározása).

A Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlése először 2012. szeptemberében egy munkaanyagot ismert meg és véleményezett, majd 2012. november 30-án elfogadta a végleges helyzetértékelést, amit a további tervezési munkára alkalmasnak talált.

A területfejlesztési koncepció javaslattételi fázisában az elfogadott Partnerségi Terv alapján a tervezési munkába több mint 200 partnert vontuk be (109 települési önkormányzat, a megye szempontjából meghatározó vállalkozások, érdekvédelmi szervezetek, civil szervezetek, vállalkozói együttműködések, pénzintézetek, államigazgatás területi szervei, stb.). A partnerekhez eljuttattuk a helyzetfeltáró dokumentumot, kikértük véleményüket a megyei célrendszer felállítása során. Szakmai konzultációs fórumokat szerveztünk 2013. január 23-24-25-én a gazdaságfejlesztés, a humánerőforrás-fejlesztés és a vidékfejlesztés, mint megyei szinten kiemelten fejlesztendő fő irányok mentén. A Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal szakmai elképzeléseit ismertettük a rendezvényeken, ahol az érintettek ezt

Társadalmi egyeztetési változat

véleményezhették, illetve megfogalmazhatták saját javaslataikat. A rendezvényeken megfogalmazott gondolatokat, valamint az írásban is beérkezett véleményeket beépítettük a Területfejlesztési Osztály által összeállított munkaanyagba. A Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlése 2013. február 15-én a készülő koncepciót, annak munkaanyagát véleményezte. A partnerszervezetekkel közösen folyik a koncepció készítése 2013. február 28-ig. A szakmai dokumentum társadalmi vitára bocsátása 2013. március 1-jén kezdődik és 45 napig lesz lehetőség további vélemények, javaslatok, észrevételek megküldésére. A társadalmasítás lezárását követően 2013. április 15-től a beérkezett (értékelhető) véleményeket feldolgozzuk és a véglegesítés előtt beépítjük a koncepcióba. A Tolna Megye Területfejlesztési Koncepcióját a Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlése 2013. április végi közgyűlésén fogadja el. A dokumentum elfogadása után elkezdődik a koncepció mentén a megyei stratégiai és operatív programozás, a megyei fejlesztési elképzelések, projektek gyűjtése, összesítése 2013. június végéig.

A Tolna Megyei Területfejlesztési Koncepció minden jelentősebb fázisát, illetve megalapozó dokumentumát a Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlése, mint választott testület fogad el és hagy jóvá. A dokumentum megalapozottságát és széles körű elismerését és elfogadását szolgálja az a nagyszámú partneri kör bevonása, amely a tervezési munka során nagy jelentőséggel bír. A jelenlegi tervezési munka egyik alapvető célja, hogy az érintettek, a majdani kedvezményezettek, illetve azok képviselői maguk alakíthatják, határozhatják meg a jövőbeni fejlesztési célokat, fejlesztési irányokat.

Társadalmi egyeztetési változat

1. számú melléklet

TOLNA MEGYE FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA 2014-2020

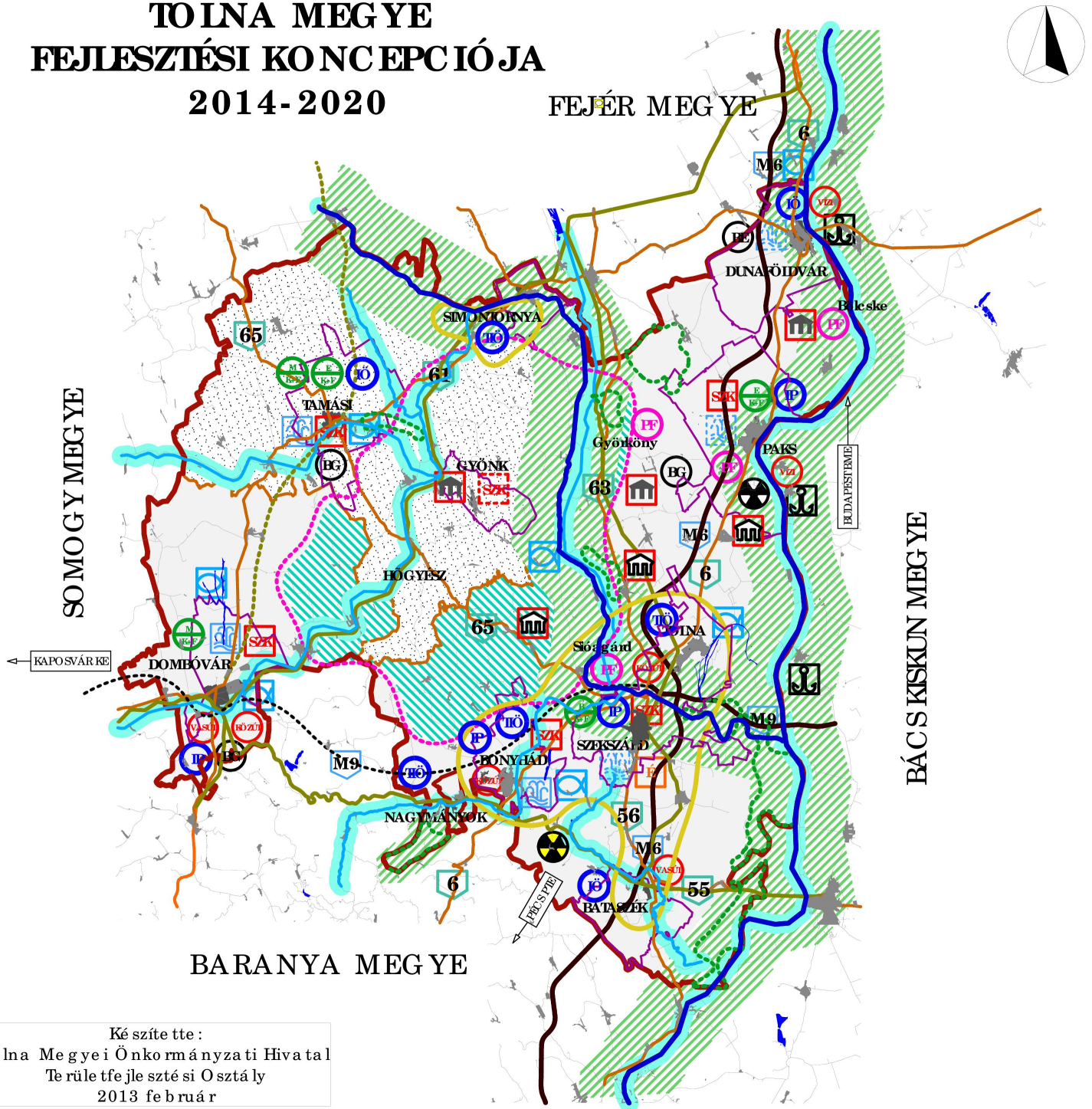

Készítette:
Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal
Területfejlesztési Osztály
2013 február

JELMAGYARÁZAT

- Megyehatár
- Város közigazgatási határ
- Város belterület
- Fő közútvonalak
- Autópálya
- Tervezett autópálya
- Fő vasútvonalak
- Tervezett fő vasútvonalak
- Duna folyó, Sió csatorna, patakok
- Javasolt öntözéses területek
- Rekreációs térség
- Kiemelten fejlesztendő térség
  Hátrányos helyzetű települések felzárkóztatása
- Szabad vállalkozási zóna
- Természetvédelmi terület
- Ipari zónák
  Kézimunka igényes iparágak
- Bér-ház, háztáji és ökoprogram
- Kutatás+Fejlesztés
  Mezőgazdasági, Energetikai, Bonászati
- Logisztikai központ
  Közúti, Vasúti, Vízi közlekedéshez kapcsolódó
- Ipari park, övezet / tervezett
  Ipari park, Ipari övezet, Tervezett ipari övezet
- Energia Biogáz, Energia Bioetanol
- Pincefalu
- Atomerőmű / Radioaktív hulladéktároló
  Meglévő és tervezett bővítés
- Szakképzési központ
  Meglévő fejlesztendő oktatás/tervezett oktatás
- Termálvíz,gyógyvíz
  Meglévő fejlesztendő / tervezett fejlesztés
- Élelmiszeripari nagyüzem
  Tejipar,húsipar tervezett fejlesztés
- Védett kastély/kúria
  Országos/helyi védett
- Tervezett haltenyésztés
  Természetes víztározókban
- Jelentősebb kikötő
- Egyetemi kapcsolatok
  PTE Pécsi Tudományegyetem, KE Kaposvári Egyetem
  BME Budapesti Műszaki Egyetem

BUDAPEST BME

2. számú melléklet

TOLNA MEGYE FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA 2014-2020

I.1. CÉLRENDSZER

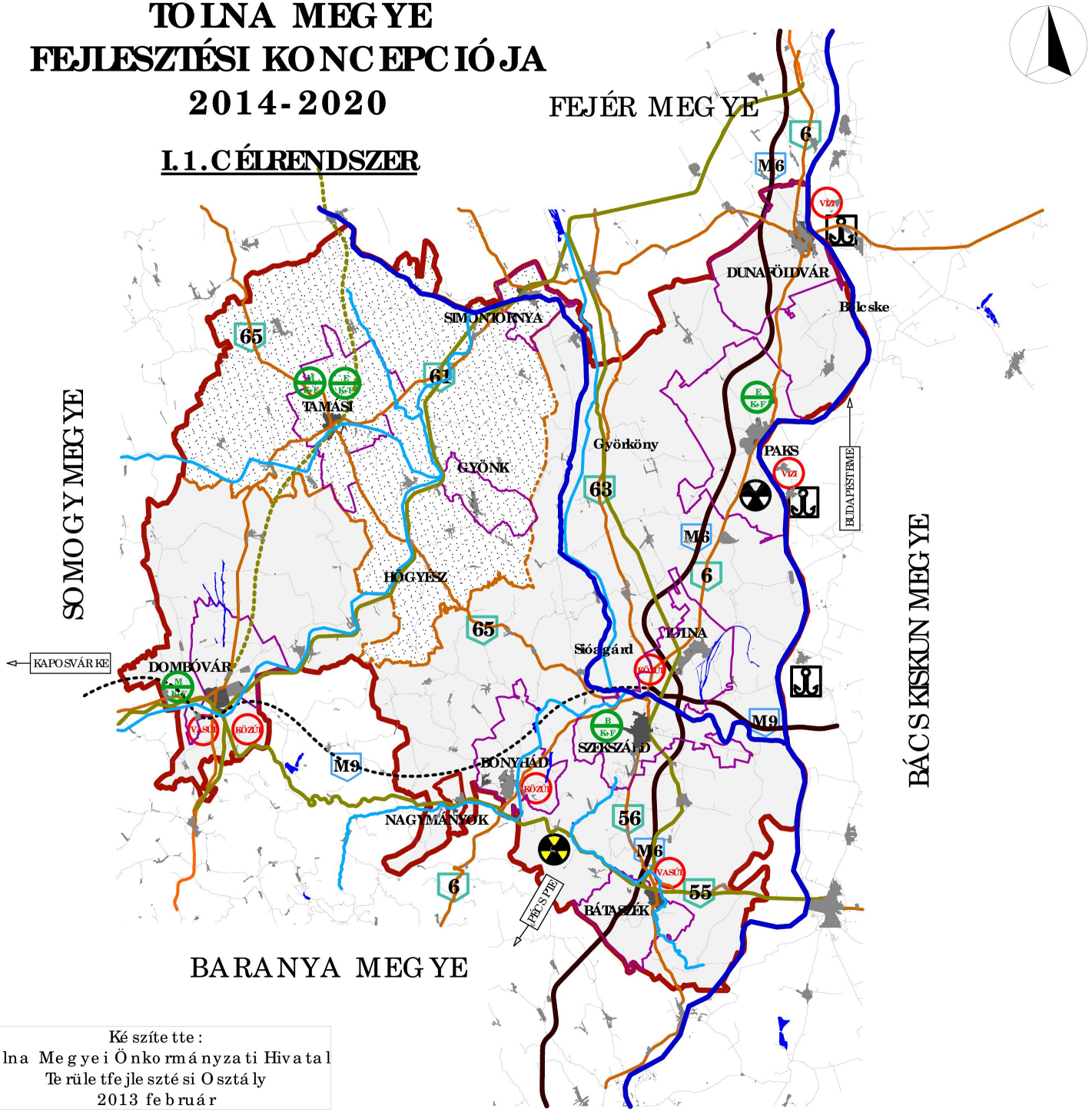

JELMAGYARÁZAT

- Megyehatár
- Város közigazgatási határ
- Város belterület
- Fő közútvonalak
- Autópálya
- Tervezett autópálya
- Fő vasútvonalak
- Tervezett fő vasútvonalak
- Duna folyó, Sió csatorna, patakok
- Szabad vállalkozási zóna
- Kutatás+Fejlesztés
- Logisztikai központ
  Mezőgazdasági, Energetikai, Bor ászati
- Atomerőmű / Radioaktív hulladéktároló
  Meglévő és tervezett bővítés
- Egyetemi kapcsolatok
  PTE Pécsi Tudományegyetem , KE Kaposvári Egyetem
  BME Budapesti Műszaki Egyetem
- Jelentősebb kikötő

Készítette:
Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal
Területfejlesztési Osztály
2013 február

3. számú melléklet

TOLNA MEGYE FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA 2014-2020

I.2. CÉLRENDSZER

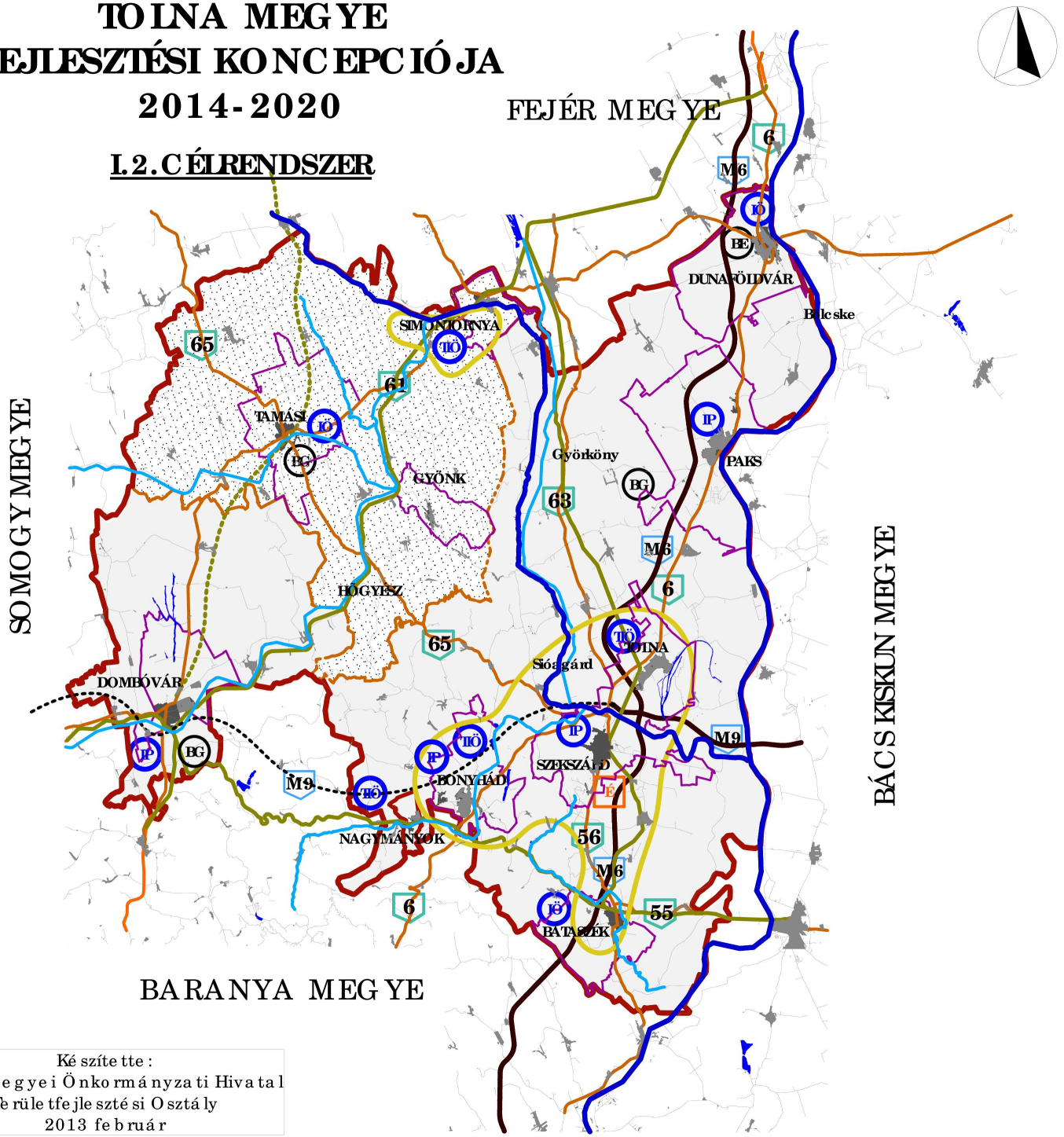

JELMAGYARÁZAT

- Megyehatár
- Város közigazgatási határ
- Város belterület
- Fő közútvonalak
- Autópálya
- Tervezett autópálya
- Fő vasútvonalak
- Tervezett fő vasútvonalak
- Duna folyó, Sió csatorna, patakok
- Szabad vállalkozási zóna
- Ipari zónák
  Kézimunka igényes iparágak
- Ipari park, övezet / tervezett
- Energia Biogáz, Energia Bioetanol
  Ipari park, Ipari övezet, Tervezett ipari övezet
- Élelmiszeripari nagyüzem
  Tejipar, húsipar tervezett fejlesztés

Készítette:
Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal
Területfejlesztési Osztály
2013 február

4. számú melléklet

TOLNA MEGYE FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA 2014-2020

I.3. CÉLRENDSZER

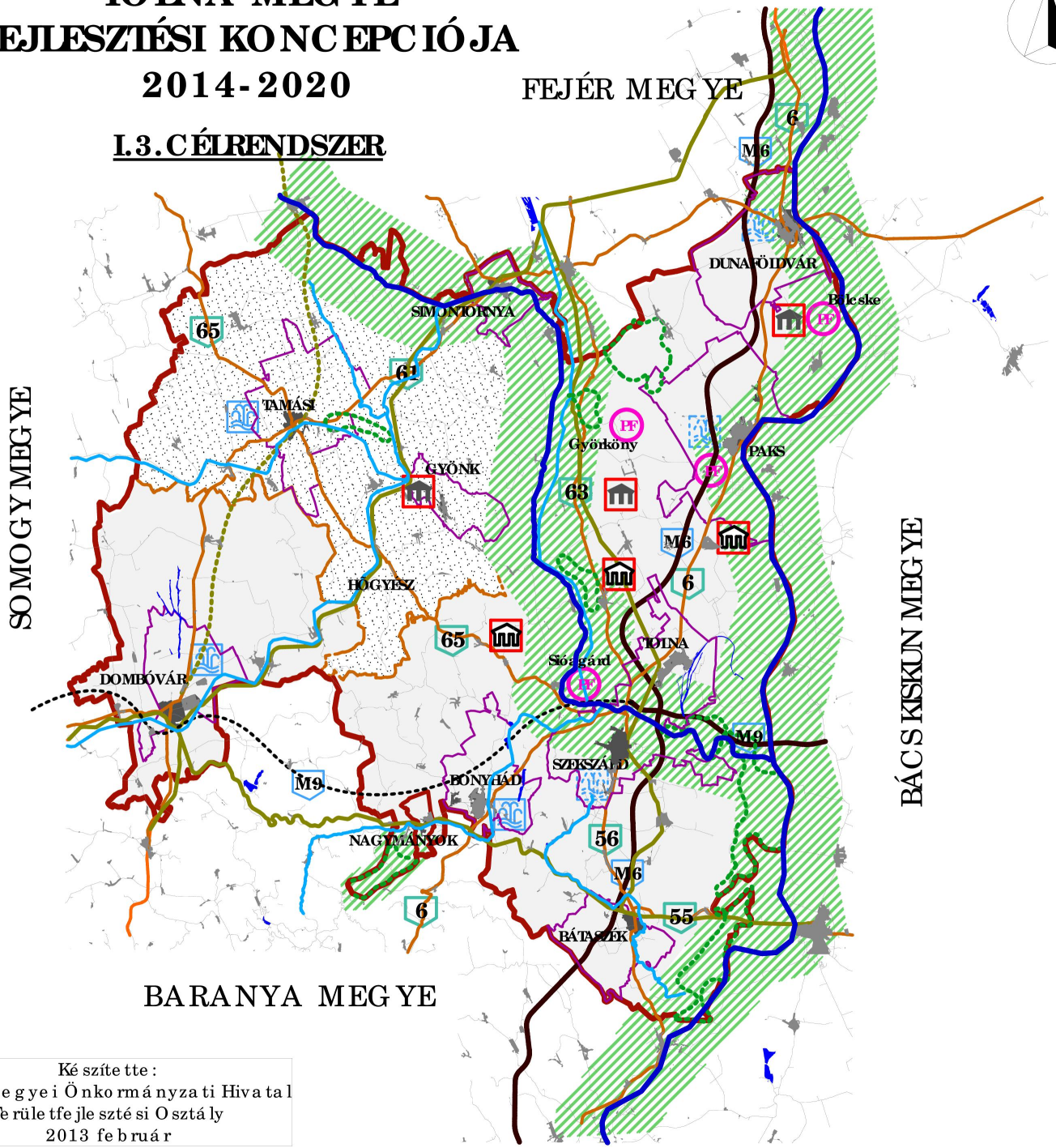

JELMAGYARÁZAT

- Megyehatár
- Város közigazgatási határ
- Város belterület
- 6 — Fő közútvonalak
- M6 — Autópálya
- M9 — Tervezett autópálya
- Fő vasútvonalak
- Tervezett fő vasútvonalak
- Duna folyó, Sió csatorna, patakok
- Szabad vállalkozási zóna
- Rekreációs térség
- Természetvédelmi terület
- PF — Pincefalu
- Termálvíz, gyógyvíz
- Védett kastély/kúria
  Országos/helyi védett

Készítette:
Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal
Területfejlesztési Osztály
2013 február

5. számú melléklet

TOLNA MEGYE FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA 2014-2020

II. ÉS III. CÉLRENDSZER

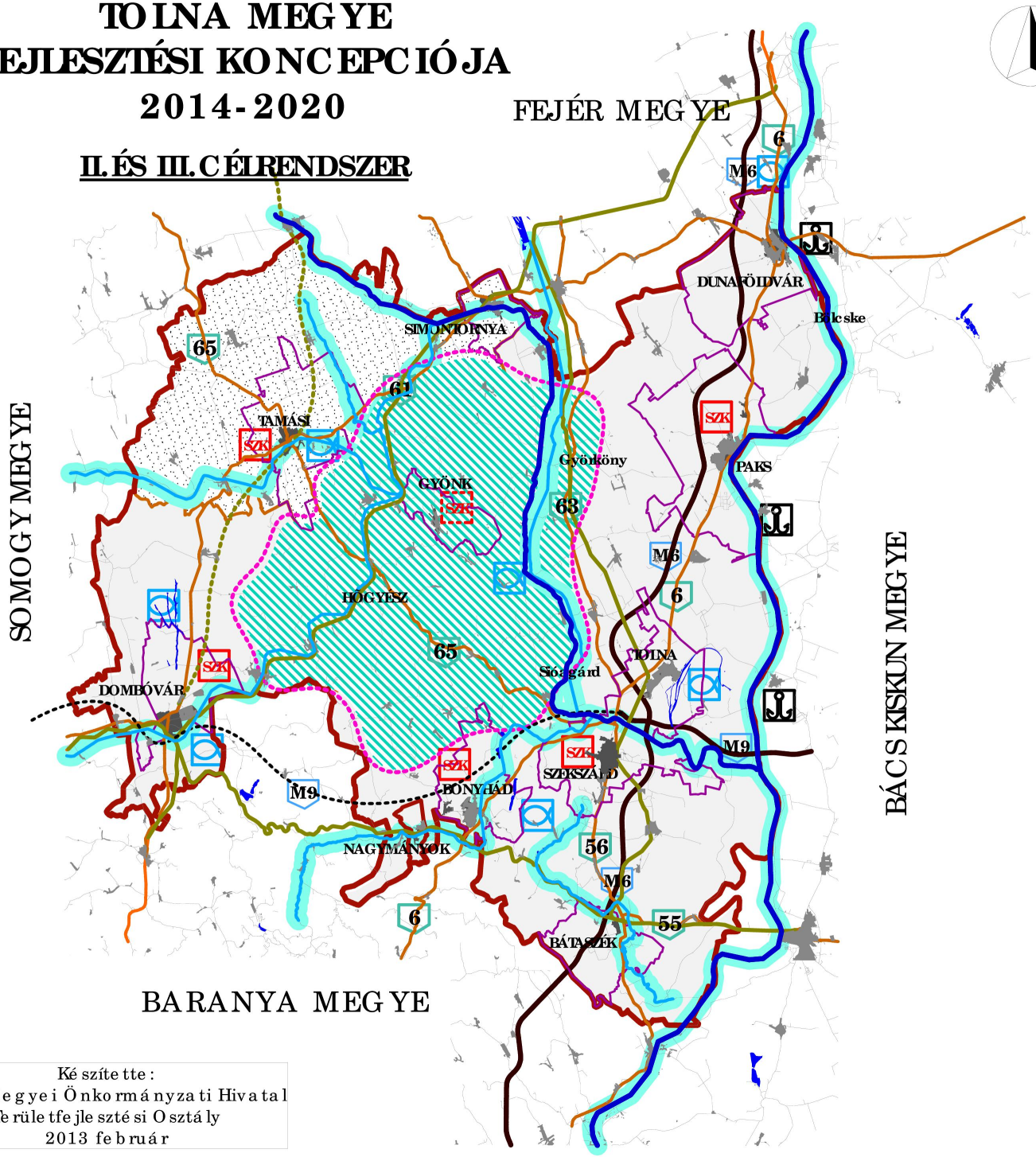

JELMAGYARÁZAT

- Megyehatár
- Város közigazgatási határ
- Város belterület
- 6 — Fő közútvonalak
- M6 — Autópálya
- M9 — Tervezett autópálya
- Fő vasútvonalak
- Tervezett fő vasútvonalak
- Duna folyó, Sió csatorna, patakok
- Javasolt öntözéses területek
- Szabad vállalkozási zóna
- Kiemelten fejlesztendő térség
  Hátrányos helyzetű településekfelzárkóztatása
- Bér-ház, háztáji és ökoprogram
- SZK SZK — Szakképzési központ
  Meglévő fejlesztendő oktatás/tervezett oktatás
- Tervezett haltenyésztés
- Jelentősebb kikötő

Készítette:
Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal
Területfejlesztési Osztály
2013 február